

Gottfried Wegner

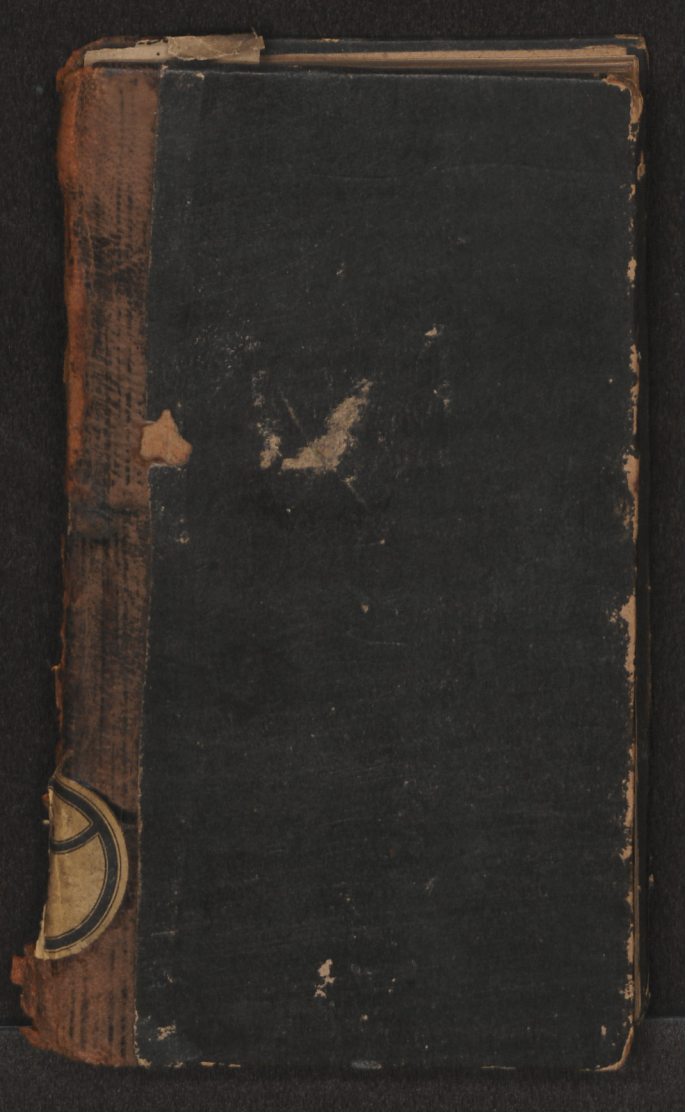
**Georgi Finwetter Biblidion De Bibliothecis per Societatem augendis ac
colligendis : Ad Virum ... Martinum Hankium, Professorem in Gymnasio Vratislav.
Elisabetano, & Bibliothecarium meritissimum**

[S.l.], 1686

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn772802289>

Druck Freier Zugang

7197

B. C. 3114

GEORGI FINVVETTER

BIBLIDION
DE
BIBLIOTHECIS

per

Societatem
augendis ac colligendis,

Ad

Virum CL. atq; Amplissimum,

MARTINUM HANKIUM,

Professore in Gymnasio Vratis-
lav. Elisabetano, & Biblio-
thecarium meritis-
simum.

Anno 1686.

d. a.

Mentionem feci in literis, V. GL. jam paterito anno ad Te datis, βιβλ. δ' ὅς de Bibliothecis, sed, veluti tunc, variis me occupationibus impeditum fuisse, scripsi, quo minus cogitationes meas, quibus ansam edita à CL. Lipenio Bibliotheca Philosophica dederat, in chartam conjicere, atq; adeo per literas, quibus per multos annos, locis aliocquin dissciti, fermocinati sumus, Tecum, boni publici studiosissimò, communicare potuerim: ita etiam dehinc, otium desideratum, ab ordinariis, tum studiis, tum officii laboribus, tam difficulter impetravi, ut quoque suffurari horulas quasdam, consignandis observatiunculis, quas Societati nostræ, de eodem argumentò d. 14. Febr. hujus anni proponere animus erat, coactus fuerim. Has demùm nunc, ne dives sim pollicitis, diu promissas transmittō, sed paululum auctas, ut, & morā

aliquatenus compensem, &, quæ interea temporis mihi inciderunt, [veluti id fieri solet, quando spatium δευτέρας Φρονίδισι relictum est] simul exactio iudicio Tuo summitterem. Tu pro solita humanitate, promissa mea hæcenus præstolatus, dilationi non tantum condonabis, eamque in meliorem partem interpretaberis, sed etiam Tuum. quod peto officiosè, iudicium sincerum de omnibus transcribes.

2. Duo verò statim in ipso initio monebo, ne, si vel planè nova omnia, vel planè singularia hæc speres, titulus fortassis splendidus expectationem Tuam frustretur. Alterum est, me ne utiquam animum induxisse, novum aliquod Opusculum de Bibliothecis condere, nequè, si vellem, mihi id præsumerem, tum quod ad id perficiendum requiritur πολιμαΐα καὶ ἐμπειρία βιβλιαυή, eaque non exigua, sed eximia, quam nullo modo mihi tribuere possum, tum quod ab aliis, quos i-

psi eruditi ob ἀνεπίβειαν admirātur, abundè præstitum est. ◊ Animadversiones duntaxat aliquas exhibeo, profuturas, meo quidem iudicio, Reipublicæ literariæ; quæ, si apud alios quoq; observatæ fuerint, mirum haud videbitur, cum nihil quicquam hodiè scribatur aut dicatur ferè, quod non olim dictum, vel scriptum sit. Mihi tamē paucissimos, qui de Bibliothecis scripserunt, remque librariam pro virili adjuvare studuerunt, vix consulere, nedum evolvere ac pellegere licuit. Alterum, quod præmonendum duxi, hoc est: me non de uno Bibliothecarum genere tractationem suscepisse, sed varia, prouti vox ipsa variæ obnoxia acceptioni, attingere, animo proposuisse. Unde necessum videtur, ut de variis ac diversis vocis hujus πολυσήμῃς acceptionibus, nonnihil præmittam.

3. Notum est, etiam illis qui primis labris degustarunt literas, Bibliotheca vocem ex βιβλίη & θήκη componi,

poni, unde propriè & quidem πρῶτος
 notat: (α) tum Forulos siue armaria, in
 quibus libri collocantur, quemadmo-
 dum χειρὸς θήκη dicitur quasi χειρῶν
 θήκη, ubi manus recondimus; &
 πινάκος θήκη ubi tabulæ reponuntur.
 Hinc nonnulli reddunt Repositorium
 librorum. Isidorus vertit l. 15. c. 5. li-
 brorum repositionem; scribitq; l. 6.
 c. 3. Bibliotheca à Græco nomen accepit,
 eo quod ibi recondantur libri. β. Tum
 Locum & Conclave α ipsam libris instru-
 ctū ad studium, Hebræis בֵּיטוּל דִּבְרֵי
 dictum. Quò sensu utitur Cicero:
Abdo me in Bibliothecam. Latine juxta
 nonnullos *Libraria*, Gellii verbis id
 afferentes: *In libraria ego & L. Paulus*
confederamus. Sed vox hæc *Libraria*,
 censente P. Claud. Clemente in *Præfat.*
Musæi, potius significat tabernam, in
 quâ prostant libri venales quæstus
 gratia, quam librorum certo in loco
 liberalis studii causa dispositorum
 multitudinem. Vocant itidem *Muse-*
um, sed propriè locus erat, ubi *Muse*

colebantur, & responsa reddebant, vel
 ædes, seu collegium literarum simul di-
 scientium, licet jam passim sumatur
 pro conclavi, in quo solemus Musis
 operari, i. e. in librorum lectionem
 vel scriptionem, vel in alias hujus-
 modi commentationes literarias in-
 eumbere. Hoc tamen interesse, vi-
 detur memorato *P. Clem. Ornacensi*,
Reg. Prof. Madritensi, inter notionem
 Musei & Bibliothecæ, quod Museum
 primò literarium studium innuat, tum
 deinde necessarios ad id libros: è con-
 trario, primaria significatio Biblio-
 thecæ sit ordinata librorum conge-
 ries, secundaria verò studium. *Deutē-
 pos* autem, ipsam librorum ordina-
 tam congeriem, sive apparatus & nu-
 merum, notat, Hebræis מִסְתָּדָר
 ספרים Collectio librorum, dictum,
 qualis in celebrioribus præsertim civi-
 tatibus, aulis, academiis, ad usum pu-
 blicum communiter prostat. *Pompejus
 Festus* conjungit hos significatus: *Bi-
 bliothecæ*, inquit, & apud Græcos, &

apud

apud Latinos, tam librorum magnus per se
 numerus, quam locus ipse, in quo libri col-
 locati sunt, appellantur. Sed in jure Ci-
 vili differunt Bibliotheca & librorum
 apotheca l. 33. ff. tit. 7. l. 12. §. 34.
 Instructo a. fundo, & Bibliothecam, &
 libros, qui illic erant, ut, quatenus venis-
 sent, uteretur, contineri constat. Sed si
 quasi apotheca librorum utebatur, con-
 tra erit dicendum. Ubi Dion. Gotho-
 fredus annotat, Veteres etiam Bibli-
 othecas in prædiis & fundis habuisse.

4. Impropiè & κατὰ χρῆσιν, no-
 mine Bibliothecæ, unus sæpè liber
 exprimitur ac indigitatur. Et quidem
 primò Catalogus Librorum sive index,
 non tamen confusus, sed benè distin-
 ctus, ordine scil. multorum librorum
 titulos recensens, qualis est index:
 Tum (α) Autorum & Scriptorum, qui
 libros scripserunt ac ediderunt, col-
 lectus ac dispositus, vel secundum or-
 dinem alphabeticum; uti se habent
 ut plurimum Bibliothecarum Catalo-
 gi, Oxoniensis Jamesii, Francofurtens-
 sis

sis Beckmanni, & aliorum. Item
 Gesneri Bibliotheca, ordine alphabe-
 tico omnes exhibens autores, qui qua-
 cunque lingvâ, ad sua usque tempora,
 scriptis prodesse voluerunt, Buxtorffii
 itidem Bibliotheca Rabbinica, Posse-
 vini Catalogus MSS, Græcorum, O-
 learii Abacus Patrologicus &c. *vel se-*
cundum ætatem, quô modô Gerhar-
 dus p. m. in suâ Patrologiâ Doctores
 & Scriptores Ecclesiasticos collegit,
 Tum (B) Materiârû & rerum, isque
vel secundum Facultates & LL. CC.
 dispositus, uti est Bibliotheca Sancta
 Sixti Senensis, Pandectæ Gesneri, Ap-
 paratus Sacer Anton. Possevini, Bi-
 bliotheca Classica Draudii. Bibliotheca
 Theol. Vöetii & Gerh. Meieri. &c.
Vel Secundum alphabetum, uti Bibli-
 otheca Juridica, Medica, & Philoso-
 phica Lipenii, Artifodina Joh. Georg.
 Schielen, Repertorium Homileti-
 cum Henningi Witten. Deinde quo-
 que Libri illi Bibliothecæ vocantur,
 qui (α) Variorum Autorum ipsa ope-
 ra

ra complectuntur, veluti Bibliotheca Patrum &c. (β) Unius Autoris scripta numerò multa exhibent, e. g. Origenis, quòde Hieronymus scribit: *Auxerunt aliorum studia Bibliothecas, ac per partes compleverunt; Unus Origenes ingenii facilitate Bibliothecam unam, quamvis ingentem, implere potuit, cui ob incredibilem librorum numerum, qves conscripsit, Adamantius cognomen inditum est.* Ita Didymus Alexandrinus, qui 3500. volumina scripsit, χαλκέντεσς vocatus est. Conf. Laërtius de Vitis Philosophorum. (γ) Autorum Excerpta continent, uti Bibliotheca Photii. (δ) sunt πολλῶν ἀντ' ἑξιοι ἄλλων, veluti sunt Bibliotheca Apollo dori Diodorus Siculus &c. De quibus Reinesius epist, 85. Huc pertinet Bibliotheca portatilis Raupii, & similes. Rideri autem Lexicon Anglicum, quod Bibliothecam inscripserat, falsè ridet Ovenus:

Quid sibi ridenti vult Bibliotheca Rideri?

A4

Unus

*Unus enim non est Bibliotheca liber.
Verborum cum theca & hac, non theca li-
brorum,*

Lexicon hoc dici Dictiotheca potest.

5. Nolo de Onomatthesiâ operosè disquirere, & rationes, ob quas Vox hæc composita, imposita sit rebus indigitatis, rectène congrueque, an secus, ponderare, vel etiam examinare, in verbis enim faciles esse nos decet. Res ipsas, quas docti Viri hoc nomine voluerunt indigitare, tangam, nec tamen omnes, sed de præcipuo Bibliothecarum genere nonnihil monebo, partim defectus, partim consilia indicarurus, hoc sine scil. ac scopo, ut quodammodo appareat, non esse unus hominis infinitæ rei materiem congerere, sed requiri Societatem Literariam, cui curæ cordique sit Bibliothecarum auctio atque collectio.

6. Ut itaque initium ab ipsò apparatu librario faciam, cujus quisque comparandi tantò solet esse studiosior, quantò acquirendæ sapientiæ est cupid-

pidior, cum relictos sciat à Scriptori-
 bus artium ac disciplinarum, ingentes
 nobis thesauros in librorum apothecis,
 quos cuique fas sit in suos usus
 cōvertere. Certè (B) libri sunt instrumēta
 proxima & divinitus data, ad sapientiam
 prudentiamq; in genere humano, propa-
 gandam & conservandam. Ecclesias &
 Scholas propagare, conservare & ornare,
 sine Bibliothecarum institutione, Magi-
 stratus commodè non potest. Hinc sanctæ
 sunt Bibliothecarum curæ, DEO gratæ,
 Reipublicæ verò salutares, quia ad rem
 literariam provehendam multum conse-
 runt. Unde quoq; princeps erigenda-
 rum Bibliothecarum finis esse debet,
 Eruditio quasi per manus tradenda
 posteris, solo publicæ utilitatis, & di-
 vine gloriæ respectu. Hic finis fuit
 illorum, quicumque ante nos fuerunt,
 nobis vigilias suas in multam noctem,
 nobis antelucanas suas lucubrationes
 in multam diem produxerunt, nobis
 severunt, nobis vixerunt. Et ideo
 quidem severunt ingenuarum discipli-

narum cultores, ut suppeditarent posteris, quod in horreum memoria conderent, & unde pascere mentes suas. Hic scopus etiam atq; finis eorum, quicunque relictos sapientum thesauros collegerunt, & bibliothecas extruxerunt, atque, ut ad publicum literatorum usum prostant, magnis sumptibus, curarunt. Scilicet, ut tum ipsi, tum alii solum animi, multiplici lectione fecundent, ut nunquam sine foenore reddant, quod à prioribus acceperunt.

7. Hinc tot passim extant, imprimis per Europam, egregiae Bibliothecae, ita ut vix Ecclesia sit, Academia, Gymnasium, Monasterium, aut Collegium, quod his mercibus non abundet. Nil dicam de privatis Bibliothecis, quae itidem ubivis inveniuntur, publicis saepe nec loci splendore, nec librorum selectu, nec sumptuum magnificentia, cedentes. Celebriores, tam veteres, quam recentiores, Orientales & occidentales notavit ac numeravit,
cum

cum suis encomiis & doctis annotationibus, D. Höttingerus, in *Bibliothecar. Quadripartito* part. 1. c. 2. Collegunt itidem variarum gentium *Bibliothecas* Angelus Rocha in *append. Bibliothecæ Vaticanæ* p. 385. sq. atque Ludovicus Jacobus Carmelita in *Histor. Bibliothec. hujus seculi*. ac post hos Lomeier in *de Bibliothecis* lib. cap. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10 & 11. Quibus abs his memoratis, aliæ quoque tam publicæ quàm privatæ, addi possunt, in quarum numero, vestrae *Wratislavienses*, *Lipsiensis*, *Jenensis*, *Berolinensis*, *Regiomontana*, & nonnullæ privatorum, hodiernum percelebres sunt.

8. Hoc tamen non obstante, dico ac scribo, publicas *Bibliothecas* paucis esse curæ ac cordi. Quod enim in communi vitâ contingere videmus, ut à singulis plerumque negligatur, quod omnium interest, vel ad plerosque pertinet, id quoque in publicis *Bibliothecis* verum esse deprehenditur.

Nec

Nec mirum, cum & privatorum aedificiorum curam publico Israelitæ anteposuerint, propheta teste, idque reprehendente. Quilibet in re librariâ, pro viribus ac facultatibus sibi prospicit, neglectâ ferè publicâ, cum tamen parum, respectu rei tam innumeræ ac infinitæ, sibi procuret, multum verò familiæ oblit, certum sed clancularium furem, rem librariam strenuè curando & augendo, in re familiari inscius aut conscius fovens. Non paucicum damno id experti quando vel vendere emptos, vel saltem aliis pignorum loco tradere, coacti sunt, quamvis Laurentius Medices tanta sibi ab Angelo Politiano, & Pico Mirandula, ad libros emendos præstari incitamenta optabat, ut tandem deficientibus sumtibus, totam supellectilem, oppignorare cogeretur, teste Leonicensio, apud Politian. l. 2. ep. 6. sed hoc γ nō est neque debet esse privatorum hominū negotium, adornare bibliothecas omnium numero perfectas, ac, licet sumtus
tot

tot ac tanti suppeterent, vix usui forent. Etenim, cujus unius laborum patientia, imo vita tota sufficiat, ad tantarum facultatum & disciplinarum authores, deque singulis, tot authorum tractatus, non dico perlegendos, sed vel ad evolvendos? Non librorum multitudo, sed eorum multa lectio eruditum facit. Hinc suo jam ævo [d] Seneca immensam omnem librorum multitudinem, ceu vitio laborantem traduxit, quando scripsit: *Distrahit animum librorum multitudo: itaque cum legere non possis, quantum habueris, sat est habere, quantum legas. Sati-
tius est, paucis se tradere autoribus, quam per multos errare.* Cum itaque privatis hominibus, ingens librorum multitudo magnum onus sit, quod san-
magis profit quam obfit, inquirere non est animus: quilibet pro sua auctoritate, consilio, & facultate, commune & publicum bonum curare debebat, atque in id incumbere, ut bibliothecæ publicæ, sumptibus Principum

pum ac magistratum, quorum & hæc
(r) quoque cura est, instituerentur, in-
stitutæ augerentur & ornarentur, ut
ex iis & ad Ecclesiam, & ad republi-
cam, ac denique privatos quosvis uti-
litas redeat.

9 Experientia quoque testatur,
Bibliothecas publicè dicatas, & in-
choatas, vel ex instituto Principum, vel
ex liberalitate & legatis Mæcenatū,
publicæ rei literariæ benè cupientium,
passim destitutus annuis redditibus, vel
planè omnibus, vel certè talibus, qui-
bus pro dignitate, & utilitate publicâ,
ægrè nobile augmentum illis com-
parari possit. Liberalitas verò &
munificentia, quam primi fundatores
in posteris respexerunt ac sperarunt,
rara hodiè est admodum, imprimis
calāitosi ac bellicosissimi temporibus,
ubi plurimos non levis tangit cura, uti
suos liberaliter sustentent, suaq; in pri-
stino vigore ac flore conservent. At-
tamen, cum maximè interfit biblio-
thecarum publicarum augmenta mu-
neri-

neribus beneficiisq; promovere, ne
 scil. privati tot sumtus in libros im-
 pendant, cum rei familiaris jacturâ
 aliquando vendendos ideò (1) Legata
 (2) procuranda sunt, & annui pro-
 vêtus constituendi, ut apparatus libro-
 rum augeatur, & ornatur insigniter.
 (2) Docti quoq; homines, qui eo utun-
 tur ac fruuntur, quotannis libellum,
 vel munusculum, pro facultate quis-
 que, donare possent. (3) Authores,
 bibliopolæ, typographi, qui suis sum-
 tibus libros excudi curant, exemplar
 unum bibliothecæ, saltem suæ regi-
 onis aut Urbis, insinuare debebant. (4)
 Cives alibi degentes, Tractatus &
 Libros, quos edunt scriptos, tum pa-
 triæ mittendos, tum regionis biblio-
 thecæ inserendos, curent, utrobiq; be-
 neficiis devincti: (5) Præterea Bibli-
 othecarii, sibi invicem auxiliatrices
 ferrent manus, quando, quæ superflua
 ex suo loco habent, permutant, atq;
 communicant. (6) Respublica lite-
 raria quoq; juvabitur, si in unâ civita-
 te,

te, vel una tantum erigatur bibliotheca, vel, si earum duæ aut plures sunt, alii aliis authores & libri acquirantur, & docti itidem habitatores parvæ molis tractatus sibi cõemant, magna autem volumina bibliothecis publicis destinant, unanimi studio & auxilio, ne, si omnes vel plures idem appetant, vel pluribus bibliothecis procurent, pluribus hinc destituantur emendis & comparandis.

10. Fieri etiam videmus, ut homines plerumq; extera & peregrina admirentur appetantq; , quæ verò domi sunt, negligant ac postponant, cum tamen virtute ac præstantia illis æquiparari queant, sæpè anteponi debeant. Idem in re literariâ ac libraria obtingit. Nam imprimis exteri inquiruntur & acquiruntur authores, domestici verò, & qui regionis vel civitatis nostræ proprii sunt, susq; deque habentur, quo fit, ut egregia, tam authorum exterorum, tum actorum eruditorum habeatur notitia, parva
con-

contra aut nulla sit eorum, qui domi
excelluerunt, authorum, eorumque
scriptorum, ac rerum gestarum inde
petendarum. Quæ res movit excel-
lentiss. Dn. Beckmann, ut non tan-
tum curiosè inquirat, quæ in Marchia,
ac Francofurti olim scripta ac edita
sunt, sed & summâ industria eadem
colligat, quæcunq; tandem illa sint,
etiam quæ hodiè à quolibet eduntur.
Quomodo aliquot volumina conges-
sit, quæ Francofurtana inscribuntur.

II. Constat insuper, in compa-
randis libris, magis auctoritatem ac
famam scribentium, quam ipsa
scripta, plerumq; attendi, quò fit,
ut libri Virorum nondum clarorū
negligantur, & à bibliopolis dun-
taxat famâ cluentium scripta ex-
petantur, inque lucem protrahan-
tur, cum tamē experienciâ pateat,
quod celebres Viri, qui famam ha-
bent, nimis occupati ac districti,
per

per alios nonnunquam conquire-
re ac conscribere cogantur, suo
tamen nomine patiantur edi: Illi
autem, qui nondum famam ha-
bent, summa saepe diligentia &
judicii acrimoniâ scripta sua in u-
sum publicû componant, hincq;
famam & lectionem mereantur,
attamē diu neglecti, demum tunc,
cum res eorum egregiæ innotē-
scunt, inquirantur, qui, si initio
statim commendati ac recepti fu-
issent, ut meriti erant, ad plura,
majora & meliora incitari potuis-
sent. Exemplâ passim sunt obvia.
Sic latuit Gisebertus aliquamdiu,
quem nunc coli & commendari
Juris studio, deditis, audio ac com-
perio. Quæ Dn. Becherus ipse, de
studio, juventutis bono, suscepto
testatur, quale præmium habuerit,
& quomodo ab instituto retractus
fuerit,

fuerit, in præfatione novi organi Philologicæ, & part. I Method. Didact. legi potest.

12. In acqvirendis deniq; libris, comperimus, novorum, qui recens lucem aspexerunt, maximè rationem haberi, obsoletos squaloreqve obritos temni. Qvis literatorum bibliopolas ex mercatu adventantes non sciscitatur, quid novi attulerint? At veteres quoq; curadi & attendēdi sunt, imprimis veteres & primæ editiones, eæque separatæ, comparandæ, si haberi possunt, Virorum præclarorum, quorū scripta magni æstimantur, accum tempore in uno vel pluribus voluminibus collecta sunt. Quā in re auctiones publicæ, ubi vigent, admodum sunt proficuæ, ut meritò passim introduci debeant, abrogatis clanculariis venditioni-

eionibus, quibus boni sæpè autho-
res ac libri, Bibliothecariorum o-
culis & usui subtrahuntur. Coë-
mendi etiam sunt præsertim libri,
qui rarò eduntur, ac continuari
magis, quàm renovari debebant,
in quibus numerandæ sunt Biblio-
thecæ, & authorum, & materia-
rum, quibus nullæ Bibliothecæ
carere possunt.

13. Pergo ad Bibliothecas pro-
priæ & πρώτης sic dictas, Concla-
via scilicet, apparatu librorum or-
dine dispositorum instructa. Ani-
madverti autem, Bibliothecas pu-
blicas omnes non omnibus, id
tamen desiderantibus, apertas es-
se, contra requisitum bonæ publi-
cæq; Bibliothecæ propriū. Obser-
vavit id etiā Naudæus, scribens, ad
omnes ferè bibliothecas (præter
Bodlejanā Oxoniensē, cujus tamē
postea

postea libertas itidem restricta; Ambrosianā Mediolanensem; Augustinianorum Romæ;) Vaticanam, Medicæam, Florentinam, Besarionis Venetam, S. Antonii Patavinam, Beloniensem, Cremonensem, Neapolitanam, Urbiniensem, Complutensem, Ranzovianam, Fuggerorum Augustanam, Regiam Parisiensem &c. non ita facilè patere accessum. Sed Musarum januæ apertæ sunt; certè debent (1) esse. Hic semper porta patens esto, nulli claudatur honesto. Certè, qui librorum usum, iis etiam, qui publico bono prodesse possunt, invident, animam Bibliothecis & vitam adimūt, planeque Cani Æsopico similes, fœnum qui nec ipse comedit, nec aliis concedit. Rectè adeò pronuntiavit Ramus: ita habendas esse Bibli-

Bibliothecas, ne sepulchrorum ritu perpetuò claudantur. Non enim tātus eruditionis & sapiētiæ thesaurus, in tenebris atq; hominum ignoratione latere debet, sed proferendus est in lucem, atq; in conspectum omnium, ad laudem Divini Numinis & Christiani Nominis, Patriæ commodum, salutemqve & utilitatem publicam. Utile ergo est quam maximè, ut vel semper, vel certis constitutis & ordinariis horis Bibliothecæ sint apertæ, quibus à quolibet visitari possunt, quemadmodū Hamburgi Bibliotheca quotidiè, Oxonii verò 6. horas singulis diebus patet, ubi etiam rei bibliothecariæ tres Viri docti præfecti sunt, qui illam pro viribus curant, & exornant laudatissimè.

14. E contrario nec erit dubitabile
verum

verum, multos quibus apertæ sunt
 Musarum januæ, vix ac ne vix illas
 salutare, ac bono publico literario,
 cum tamen maximè possent, studere.
 Ars longa, vita brevis est; hinc, quod
 unius vel alterius non est, à pluribus
 unità ac socia industria tractari, artes-
 que ac scientiæ, cum Linguis, ampli-
 us provehi, consiliis item communi-
 catis, suppeditatisq; mediis, quæ quis-
 que habet, omnis res literaria augeri
 & ornari debebat. Quò sine ac sco-
 pò, cum Bibliothecæ erectæ sint, indi-
 gna sanè res est literatis hominibus,
 nolle uti frui $\psi\upsilon\chi\eta\varsigma\ \iota\alpha\tau\rho\epsilon\iota\omega$, cum
 libri sint proxima instrumenta ad sa-
 pientiam & prudentiam inter homi-
 nes conservandam & propagandam.
 Non dicam, quod diligenti Bibliotheca-
 rum visitatione, quilibet sibi majore-
 rem eruditionem, & famam nominis,
 si illius fructum ad remp. literariam
 redundare sinat, acquirere possit, id
 quod egregio exemplò Salmasius o-
 stendit, quodè Prosopographia ejus
 B epist.

epist. præfixâ ita fatur p. 23. Salmasius
 dam Heidelbergæ versatur, statuit nihil
 prorsus eorum negligere, quæ sibi in poste-
 rum ad rem, quam inceptabat, aut utilia
 aut necessaria fore, existimaret. Admis-
 sus igitur in interiorem Jani Gruteri ami-
 citiam, simul & liberrimus ei ad locuple-
 tissimam Bibliothecam patuit aditus. In
 eam itaq; se condit, & evolvendos partim,
 partim conferendos cum editis, aut, si edi-
 ti non essent, & majoris momenti vide-
 rentur, transcribendos Græcos Latinosq;
 Codices MSS. sese accinxit. Atque ea
 quidem pertinacia, ut non diem tantum,
 sed & noctem huic curæ impenderet, & ex
 tribus unam semper insomnem duceret.
 Toto manè ferè una semper cum Grutero
 hanc operam navabat: à meridie, per ali-
 quot horas ambulationibus se invicem atq;
 eruditis sermonibus recreabant, ne quod
 otium etiam sine negotio abire sibi Claudi-
 us noster permitteret. Tum iterum Sal-
 masius ad pensum suum, Gruterus domum
 reverti solitus. Quin etiam id juris in Bi-
 bliothecam jam acquisiverat Heros noster,
 ut

ut in Museum quoq^{ue}, quos vellet, secum Codices perlegendos aut describendos adduceret. Ita factum paucissimis mensibus, ut eruditionem acquireret planè incredibilem, & fama nominis ejus, non Germaniam tantùm universam, sed & Belgium nostram, & Gallias pervagaretur, & pro Grutero jam Salmasius undiq^{ue} de dubiis ac conclamatis apud omnis generis Aucthores loci consuleretur. Ille verò jam tum eruditionis varia admodum & diffusa copiâ instructus, nunquam non plenissimè in satù fecit, & supra expectationem quoq^{ue} lautissimâ doctrinâ & polymathia suâ spuiù satiavit. Superfunt tum in ipsius museo, tum apud amicos maximorum Virorum littere, quibus super variis admodum & difficillimis loci, in Stephani Dictionario, Floro, Callimacho, Theocrito, Athenæo, Hesychio, aliisq^{ue} gravissimis auctoribus sententiam rogatur.

15. Insuper compertum est, [x]
tum libros raros, tum ἀξιομνησθέντα
bibliothecarum, sigillatim thecis includi & in arcis recondi, quemadmodum

dum olim certioris custodiæ causa libros & pretiosa cistis reposita, inq; terrâ recondita fuisse legimus: qui verò privati habent singulares & raros, sibi seruant, plerique (λ) βιβλιοτάτοι: quò fit, ut ad paucorum notitiam perveniât, cum nonnisi amicis reclusa ferè ostendantur, & ingenia curiosa destituantur, sive mediis, sive exemplis, quibus potuissent vel demonstrare, vel illustrare materias, quas orbi erudito scripserunt. Similiter libri ipsi non cuivis, sed duntaxat notissimis amicis, quibus non semper vacat bibliothecas ingredi, commodatò traduntur, ut adeò multis occasio desit, Auctores varios consulendi, & evolvendi, tum majore copia, tum solidiore fundamento scripturis libros. Equidem mala nonnunquam bibliothecis pro beneficiis relata est gratia, dum promiscuè intro-missi non eadem semper fide egressi, & libri quoque, præsentibus commodati, ad Dominum suum non reversi sunt,

sunt. Id quod inter alios. Inspector olim noster, Vir pius & sanctus. D. M. M. H. gratificari & beneficere. Studiosis, quibus res angusta domi erat, studens, damnum expertus, publico (μ) programme conquiritur, quod Catalogo Librorum suorum præfixit. Atque hæc causa est, ut passim Bibliothecarum Præsides, quorum officium est, non minuire, sed augere apparatus, rigidius, quam voluissent aliàs, vel planè arceant, vel cum restrictione admittant illos, quibus Bibliothecæ usus denegari nequit. Habent hinc Bibliothecæ suas tum leges, tum inscriptiones (ν) prophylacticas, quibus manus sacrilegas abesse volût, modumque usus ponunt. Potest enim, quod commodationem librorum concernit, occurrî incommoditatibus, si petentibus, non nisi pignore dato, extraderentur; aut, si ex commodatione diuturniore, aliis usus librorum subduceretur, admittendi sunt in Bibliothecam, &, vel in peculiare illis

conclave, vel destinatas eam in rem sedes, ducēdi, ubi se contineant, & commodatos egressuri Bibliothecario iterum insinuent.

16. Sed videas passim, ædificia & conclavia, quibus Bibliothecæ asservantur, non esse ita accommodata atq; extructa, ut qvilibet, qvi copiam librorum non habet, commodè illis libris uti, accommodari qveat, hinc bibliophili, commoditate in bibliothecis studendi destituti, non parvos sæpè emendis libris sumtus impendunt, quos aliquando heredes post mortem possessoris vili coguntur vendere. Nullam mentionem faciam situs, qvi orientem spectare debet ex præcepto Vitruvii, non conclavium structuræ, in iisque loculamentorum & spatio- rum, an satis capacia, obscura, humida, obnoxia periculis incendii, pulveri, vicina vociferantium congregationi &c. qvalia in Augustâ Vindobonensi Lambecius offendit, non (è) dispositionis, quæ cum jucunditate & utili-

utilitate conjuncta esse debet, non ornamentorum picturarum & similium. Hoc necessarium est, ut, si libri communicari commodè non possunt extra bibliothecam, ædificium ita extructum sit, ut etiam plures separatim thesauro librario uti, commodè studere, & commorari queant, sintque Bibliothecarii certo salario constituti, qui desiderantibus officia præstarent, librosque traderent. Quà si commoditate Pastores & Ecclesiastæ ubiq; locorum frui possent, nã plus pecuniolæ, non liberos & libros solummodò, juxta vulgi verivbium, post se relinquerent morrui. Olim profectò Bibliothecæ in tali loco extructæ fuerunt, ubi convenire, commorari, & conferri literati potuerunt. Unde Gellius scribit: Confederamus in librariâ &c. Augustinus lib. 9. Confess. cap. 4. in villam cum sociis se profectum esse, atque in literis tempus transegisse testatur, Olim n. in villis & fundis rusticis bibliothecæ extru-

ebantur, ut nullum à studiis tempus vacaret, & ruris amœritas studiorū labores tanto jucundiores faceret, uti colligitur ex l. qvæsitū 12. § Instructo ff de instructo & Martial. l. 7. epigr. 16. Peculiaris fuit gloria Bibliothecæ Alexandrinæ, quòd musæū in illâ à regibus extructum fuit, quò eruditi à vitæ victusque curis vacui [alimenta n. è publico dabantur,] & ab omnibus rebus feriatī, Musis tantū operati sunt scribendo, differendo, recitando, teste Lipsio in de Biblioth. Syn- tagmate. Tale quoq; fuit Romæ Collegium Poëtarum, quode Ovidius passim canit l. 5. Trist. eleg. 3, & l. 4. Trist. eleg. 10, ubi sui temporis Poëtas, tanquam sodalitii sui membra, enumerat. Meminit ejus Collegii quoque Valer. Max. l. 3. c. 7. & Papin. Statius Sylv. lib. 1. in Epithal. Stellæ & Violantillæ, Horatius item lib. 1. Sat. 10. l. 2 ep. 2. Conf. Er. Puteanum Svad. Att. orat. 3. Voss. de imit. Poët. c. 7. Lipsium epist. 48. Cent. 2. ad Belgas

gas. Simili exemplo nostra Societas, occasione Desiderii hic loci, ante annum inita literatos doctosque inter Viros, hâc & præteritâ ætate amœnissimos suos congressus, in ipsâ Bibliothecâ horto amœnissimo felice, celebravit ac habuit.

17. Devenio ad Bibliothecas improprie sic dictas, sed quarum Usus neutiquam contemnendus, quia insignis est. Nimirum Catalogi Bibliothecarum, & indices Authorum, librorum, & Materialum, itidem nomine Bibliothecarum sæpè veniunt, de quibus etiam habeo, quod moneam. Et quidem primò de Catalogis Bibliothecarum: Deinceps de Indicibus Authorum, & librorum variis: Tandem quoq; de indicibus Materialum & Locorum Communium.

19. Quod Catalogos attinet Bibliothecarum, testantur imprimis editi, quàm egregio thesauro præ aliis excellent Civitates, quæ benè instructis Bibliothecis sunt ornata, sed dolens

dum sanè, non omnes omnium Bibliothecarum extare. Catalogos, quod (o) tamen vel maximè necessarium ac utile esset, quia compluribus, non tantùm in illa ipsa Civitate ac regione degentibus, sed etiam exteris, per hunc demùm innotescit, quos auctores & libros liceat ex thesauro illo expectare, & promere in commodum eruditionis. Qvi literariæ rei usus, est reapse unicus, saltem potissimus, inter prudentes, tantæ librorum Collectionis scopus atque finis. Sanè Matthias Flacius, cum vidisset Catalogum Authorum, quem Johannes Trithemius contexuerat, temperare sibi non potuit, quin dissimulata persona & habitu, in Germania Monasteriorũ Bibliothecas perlustraret, atq; hoc adminiculo librum istum egregiũ, qui Catalogus Testium Veritatis inscribitur, confecit teste in ejus vitâ Melch. Adami, Latent utiq; passim Libri, etiã olim editi, sed disparuerunt rarefacti, quasi nunquam fuissent typis antea excusi,

eusi, quī, si publicis Catalogis indicarentur, profuturi essent magno comodo, consulentibus, tam corā præsensentibus, quā per Bibliothecariū absentibus, historias & antiquitates eruturis.

19. Suo & aliorum id exemplō confirmat CL. Daumius, quā sæpiusculē id contigerit, ut rara librorum exensorū exemplaria descripta, Mss̃ta verō typis commissa. fuerint, tanquam primō prima. *Quam rarefiant hodie, scribit præs̃at. ad Lect. præs̃. Dialogo Hieronymi Theol. Græci de Trinitate, semel tantum olim excusi libelli, &, quasi nunquam typis fuissent excusi, dispareāt, non fugit eos, quibus Bibliothecas, sive, si id non datur, earum saltem Catalogos & quidē locupletes, non obiter exscrutari atq; excutere cura est. Ut uno & altero exemplo primū obvio, id testatur faciam: Edidi ante septendecim hos annos, suppetitante ex Bibliotheca Collegii Ampeloni-ani sive portæ Cæli Erfordia Apographum Polyhistore summo Thoma Reinesio, Bernhardi Geystensis, sive Gestensis, Canonici*
Eccl̃e.

Ecclesie S. Mauritii extra muros civitatis
 Monasteriensis, Palponistam, sive Dialo-
 gum Metricum de variis Mundi statibus.
 Uterq; tum nostrum auctorem esse per-
 suasus erat, meq; primum non uni lauda-
 tum Auctorem, sed nondum publicè visum,
 & tenebris eruisse gaudebam; quamquam
 vitiatum admodum textu ac lacunoso, nec
 à nobis satù è conjectura ob frequentes
 Membranarum mendas expurgato. Idem
 credidit Auctor Appendicis Catalogi Testi-
 um Veritatis novitius, Clariss. J. C. Die-
 tericus putopag. 44. Verum nuperrimè de-
 mum docuit me Vir Ampliss. Joh. Christoph.
 Betmannus in Bibliotheca Francofurt.
 Marchie Catalogo à se edito, jam olim
 Colonia Ubiorum, nimirum anno 1501, ab
 Henr. Qvenselio typis descriptum exiisse.
 Qui humanissimus Vir etiam satù liberali-
 ter ejus Editionis exemplum ad me procu-
 ravit. Nathan Chytræus Bernardum
 Morlanensem Anno 1597. se primum edere
 falsò opinatus fuit, & crediderunt id multi,
 in quibus & Josephus Scaliger: cum tamen
 à Flacio Illirico inter poemata de corrupto
 Eccle-

Ecclesie statu a. 1557. luci jam datus fuisset, & quidem cum prefatione, quæ à sequentibus editionibus exulare prorsus non debebat. Docet enim ea aliunde non cognoscenda. Sic Joh Heringius Tobiam Matthæi Vindocinensis MSS cu se proferre primum arbitratus est, quæ & Barthius Advers. Tom. I. & II. inseruerat velut ἀνέκδοτον, & Boëtius Epo prefatione in Fragmenta Isidori Juliani Toletani prognostica Duaci 1564. editæ, evulgandum suo tempore promiserat: Quorum singuli, Lugdunenses jam anno 1505. Argentoratenses 1510. Joh. Heroldum Basileæ apud Oporinū 1563. publici eum juris fecisse, ignorarunt. Id raritas facit exemplarium, Quod n. lacerantur conscindunturq̃, quot incendiis absumuntur, quot inundationibus pereunt, aliisq̃ modis strangulantur: quorum exempla insuper non magno numero fuerant impressa? Infinitos alios possem producere, si id hic ageretur. Adeo Typographia celeriter potius diffundit libros, quàm diu conservat.

20, Quàm ergò utile esset, Catalogos
Bi-

Bibliothecarum publicarum edere, eosq; cum privatis conferre & invicem communicare, ut nota fierent palam, tam nunquam edita, quàm edita, sed rara, & quæ Manuscripta ab aliis possidentur, atque pro ineditis putantur. Equidem desperatum penè esse, vastarum Bibliothecarum absolutos habere Catalogos, omnium ferè eruditorum suffragiis est conclamatum. Nihil certius [inquit Conringius] quàm vastarum Bibliothecarum indices integros, ut confectu perquam difficiles, ita rarissimos esse repertu. Neque v. mirum! Sive enim librorum spectetur numerus, sive argumentum, singula eas habent difficultates, quæ negotium facilè, vel prorsus intactum relinquant, seu reddant suspensum: Et tale de Augusta Wolffenbuttelen- si perhibet Testimonium: Index ille, ait, ea cura, eo successu est elaboratus jam, atque ad maturitatem perductus, ut omnem superet expectationem, & nec, voto quicquam magis

gis omnibus perfectum numeris possit isthoc in genere expecti aut desiderari. In stuporem profectò abreptus ego sum, simul spectavi ingentem tot voluminum molem, quæ Indicem istū referunt: multo magis, ubi spissos illos, & amplissimæ magnitudinis Codices, curiosius inspicere cœpi & evolvere Librorum ipsorummet Index, integris quinque constat, vastis, regali, quam vocant, proceritate, voluminibus: seorsim duo sunt volumina, cū prioribus illis miro artificio connexa, non libros, sed Auctores memorantia. Quæres, quid ergo obstat, quo minus ille publicetur? Magnitudo Indicis: ea videlicet est ipsius prolixitas, ut vix duobus grandibus voluminibus, si etiam literas adhibeat minutiores, à typographo biennii spacio queat produci in lucem. Idem, quin & aliis omnibus primis, atq; (ut ita dicam) Regii ordinis Bibliothecis usu veniat, haud equidem dubito: quare de talium, integris fane, indicibus

pu.

publicandis, res apud me est plane desplorata. Sit ita! quod nactenus judiciosè, ut solet, exposuit Conringius, frustra regiarum Bibliothecarum Indices integros expectari. Res nè difficilis effectu et impossibilis erit, Indices conficere, ordinare, edere præcipuæ partis, librorum rariorum, veterum, & ferè incognitorum? conscribere & publicare Bibliothecarum non valdè prolixarum? contexere & lucidare libros & Authores, quos alii regiarum Bibliothecarum Indices non exhibent? Magnæ sanè esset operæ pretium, si omnia, quæ in celeberrimis Bibliothecis *ἑξοχα ἀπὸ πάντων*, per Indices editos, magis eruditis essent nota. Compendium duntaxat rei faciendæ excogitandum est, fortassis non erit impossibile.

21. Deinde, qui extant Catalogi Bibliothecarum, plerique exhibent tantum Authores & libros typis impressos, Manuscriptos verò quasi hi vulgandi cuius non essent, tacent, quò sit,

fit, ut passim latitent MSSa, "orbi literato incognita, quemadmodum CL. Daumius ipse testatur, restare ac latitare passim Patrum Opuscula. Equidem communicarunt Orbi erudito nonnulli quoque Catalogos MSS. in Bibliothecis celebrioribus. Possevinus in Apparatu exhibuit MSS. Græcorum Catalogum secundum Alphabetum, in Italiâ, Romæ, Venetiis, Florentiâ, Urbini; Constantinopoli; in Germania Viennæ, Monachii, Augustæ, Heidelbergæ; item in Gallia & Hispaniâ, ibidem quoq; indicem MSS. Latinorum Romæ, Casenæ, Cremonæ, in Helvetiâ, Poloniâ, Anglia, proponit. Cantabrigiensis Acad. MSS. recensuit & edidit Thomas Jamesius in sua Eclogâ, Manuscriptorum Græcorum Codicum Bibliothecæ Augustanæ Catalogum bis edidit David Hæschelius, post quem aliquoties absolutior prodiit. Prætereo alios, Catalogum MSS. Bibliothecæ Bavaricæ; MSS. Bibl. Medicæ, & alios fortè ad-

me-

modum paucos, ab aliis publicatos. Longè majorem numerum MSS. passim adhuc latere incognitum persuadeor. Atque in Bibliothecis celebrioribus reperiri insignem MSS. copiā, ab aliis publicè significatum est. Ita numerat Bibliotheca Augusta Wolfenb. Volumina vicesies octies mille, ex quibus Codices MSS. sunt bis mille circiter, Græci, Latini, Hebræi, Arabici, aliarumq; Lingvarum, & quidem optimæ notæ omnes, complures hætenus typis non excusi. Ita Bon-garsiana numerat ultra 500. MSS. Ingens quoque MSS. Theſaurus in Biblioth. bernensi, Mazarinianâ, Noribergensi, Tigurinâ &c. & apud Vos proculdubio reperitur, non celandus aut obſcondendus eruditis. Face-rentque profectò utiliter, si cum MSS. Bibliothecæ suæ publicis, etiam pri-vatorum (multi enim hujuscemodi, vel per hereditatem, vel emtionem possidēt) MSS. qui isthîc loci habent, publicè indicarent Bibliothecarii. Sic enim,

enim, quod olim in bibliothecis occultatum, & vix precibus, ad visendum, vel describendum, impetrari potuit, publicè indicatum omnium usui proſtaret.

22. Equidem celeb. Conringius non malè observat, Bonitatem Bibliothecarum in Antiquorum Mss. copià unicè non constare, lib. de Bibl. Aug. scribens: Caveas tibi ab errore, quò etiam doctissimos Viros teneri video, circa bonitatis bibliothecariæ justam æstimationem. Deprehendere nimirū est, persuasum quàm multis eorum, virtutem dotemque bonæ bibliothecæ unicè consistere in antiquorum manuscriptorum majore quovis numero. Interea a. ab aliis sola Græca & Latina; ab aliis, recentiore instituto, quæ Orientalibus ita appellatis lingvis, Hebraica scilicet, Chaldaica, Arabica, Persica, Coptica, Ethiopica, & similibus sunt composita, commendari. Non est a. difficile, errorem hunc convellere, si justum bibliothecæ ejusq;

jusq; Regiæ sue Maximæ scopum ex-
 penderis: ut oportet finē omnia ex
 usu suo æstimare. Est nimirum bi-
 bliothecarum ejusmodi scopus, (is
 certe debet esse) ut possint omnige-
 næ doctrinæ atq; sapientiæ studiis
 promptè offerre, vel omne vel saltem
 potissimum, quod à doctorum ingeni-
 is hætenus est elaboratum. Id scilicet
 requiritur ad perfectum studiorum
 commodum: quem ultimum meritò
 dixeris bibliothecarum ejus generis
 & verissimum finem. Jam v. nemo
 utiq; temerè crediderit, in solis ma-
 nuscriptis istis omnem sapientiam ha-
 beri. Imò nemo paulum æqvior &
 rerum peritior non fatebitur, multò
 maximam partem eorum, quæ sciri in-
 terest mortalium, post illa dudum
 exarata, à sequentium temporum, cū-
 primis hosce intra ducentos annos, à
 præstantissimi Ingenii Viris complu-
 ribus, orbi productam esse. &c. Vid.
 ib. plura, ubi latè argumentum hoc
 persequitur. Sed nec malè respon-
 dit

dit celeb. Hottingerus in bibl. Quadrip. p. m. 96. Negari tamen non potest, Mss. ejusmodi, non modò bibliothecæ esse ornamenta, sed & necessaria sæpè alimenta. Quamvis Regum, Principum, & Rerum publicarum potius, quam privatorum cura de iis esse debeat. Additq; mox de Orientis spoliis: Præclarè rei consulerent literariæ, si ex Oriente tam Christianorum, quàm Muhammedanorū, Sinensium, Judæorum, Karreorum, & Phariseorum, Samaritanorum &c. ea paulatim conquirentur subsidia, quæ Tractationi Theologicæ plenioris, siue *ιστορικῆς* siue *δογματικῆς*, multis nominibus inserviunt. Hanc nobis necessitatem imponere videntur oī *ἐξ ἐναντίας* qui plenis nos lateribus ad certamen Orientis provocant, suæq; *καινοτομίας* subsidia inde, novo conatu, petunt. Orientalia rara esse & chara, non est quod amplius moneam: Supra jam diximus, vel Regibus & Principibus has deberi deli-

cias, vel, si in privatis reperiantur Bibliothecis, raras illas esse aves.

23. Animadverto etiam, in Catalogis Bibliothecarum molis & numeri majorem sapè, quam pretii haberi rationem, indeq; in recensione librorum plerumq; negligi, saltem miscellorum ac variorum titulo conjunctim exhiberi, dissertationes, programmata, imitationes, carmina, & id genus alia, quæ tamen sapè ad historiam, & alios usus insigniter conducunt, uti pluribus infra §. 34. monebo. Non ergò planè præteriri, ac omni silentio involvi, aut tali titulo, qui eorum distinctam notitiam haud præbet, indicari debebant, sed potius ejusmodi mentio institui, ut quilibet cognitionem illorum, si non sufficientem, saltem aliquã & confusam habere posset.

De

24. De rebus memorabilibus, mirabilibus, & singularibus Bibliothecarum § 17. dixi, eas ferè in arcis, scriniis & capsulis asservari, ac, non nisi amicis & familiaribus ostendi. Heic noto, indices publicos rerum rararum ac mirabilium rarissimos esse. An fortè ideò, ne, si publicè recenserentur, vel per vim, vel preces majorum, vel alia ratione, in aliorum manus perveniant? Certum enim est, quò quid rarius, eò cupidius quæri. Incredibilis Thesaurus est, Bibliotheca optimis libris instructa, cum rerum antiquarum, exoticarum, mirarū, rararum & singularum gazophylacio, & passim hujusmodi Cime-liarchia, tum naturæ miraculis, tum artificiis, exoticis & domesticis, nummis item, sculpturis & picturis rarissimis, veteribus & re-
cen-

centibus, instructissima; sed dum occultantur, & latens, defossa qs. in terram jacent, compluribus fū-
damenta præbitura, rectius & so-
lidius de variis rebus scribendi.
Admitti ergò, non tātum debent
Amici præsentēs ad gazophylacia,
sed etiam absentibus ea, partici-
pationem optantibus, per indices
& descriptiones patere debent.
Certè eruditi Orbis interest, talia
memorabilia & cimelia Bibliothecarum publicari, qvemadmodum
Dn. Leibnützius, eo proculdubio
fine, Memorabilia Bibliothecæ
Augustanæ in lucem publicam
produxit. Qvem si alii seqveren-
tur, rem prorsus utilem reip. lite-
rariæ facerent. Novi, Vestram
Bibliothecam rarissimis nummis
inclutam esse, qvos B. Dn. Geb-
hardus præceptor fidelissimus,
post

post cineres mihi venerandus, olim ostendit quos si Tu, Vir Amplissime, Orbi erudito exhiberes descriptos, gloriam harū divitiarum iste prædicaturus, Tu v. reportaturus esses nequaquā exiguā.

25. Tandem Catalogorum Bibliothecarum continuationem desiderari animadverto. Rari sunt isti, rarior autem illorum continuatio: cum tamen quotannis aliquod, DEi benedictione, augmentum accedat, vel ex liberalitate Evergetarum, vel annuo constituto proventu, parvo licet & exiguo. Quapropter, cum per aliquot annos numerus paulatim crescat, Continuatio Indicis vel singulis trienniis, vel quinquenniis publicari debet, prouti scilicet augmenta cujuslibet Bibliothecæ, aut loci id svaserint habitatores ac φιλόβιβλοι.

26. Præter Catalogos Bibliothecarum, etiam Authorum Bibliothecæ & varii Indices, emissi in lucem sunt.

Q

qvo-

quorum ingens numerus apud Gesne-
rum in Pandect. p. 28. seq. Phil. Labbe-
um in Bibliotheca Biblioth. & Teoph.
Spizelium legi potest: hodieq; publi-
cari magnâ varietate & multitudine
à variis varios, animadverto. Non
absq; usu ac voluptate *Φιλοβιβλων*
id fieri, certum quidem est, cum vel so-
la titulorum recensio, haud levitet fa-
ciat ad comparandam librorum noti-
tiam; attamen, quod rectè monet
Conringius, non sufficit ad plenam li-
brorum experientiam, librorum titu-
los novisse. Addit autem: Nescio ta-
men, quâ arcanâ voluptate, vel soli ti-
tuli librorū mulceant ingenuos quos-
q; *Φιλομαθεïs* animos. Quod perci-
pere est saltem ex lectione Indicū [ut
recentiores nostros complures taceā]
quos Diogenes Laërtius de Philoso-
phicis, & post Eusebium Hieronymus
de Ecclesiasticis, quâm multos: quem-
que item singularem de scriptis unius
Augustini Posidonius, de Plutarchi
Lamprias, de propriis Galenus, ad

posteritatem transmiserunt, cum tamen pleraque in iis commemorata dudum perierint. Recensent inter recentiores, Königius in Bibliothecâ V. & N. Hallervordius in Curiosâ, Buxtorffius in Rabbinicâ, Kempius in Anglicanâ, & alii in suis Authorum Bibliothecis; varia scripta, tractatus & libros, quorum non pauci ad plurius visum, & cognitionem pleniorē haud pervenerunt, interim scire, extare eosdem, & si opus, indagare apud alios, & indagatos vel acquirere, vel saltem mutuo accipere, admodum juvat.

27. Ita delectat & juvat, videre & percurrere privatorum Indices, tum bibliopolarum, qui notitiæ ergo libros suos venales, catalogo edito, describunt, uti sunt Endterorum, & Hoffmanni, Noribergensium, Tanckii Dantiscani, & aliorum: tum Typographorum, qui, quæ suis excuderunt typis scripta, itidem catalogo edito, exponunt, quales ipse etiam

Gesnerus, cum pandectis suis publicavit, ac hodiernum in Germaniâ & Belgio à quibusdam vulgantur, idque, si ab aliis fieret, non absq; usu foret ~~et~~ *tum* Bibliothecarum, ab obitu possessorum publicè venum expositarum, quales in Belgio quotannis evulgati, nec non aliorum, ad nos perveniunt. Estque mos ille, relictas bibliothecas divendendi, etiam alibi institutus, & nuper etiam apud nos inchoatus. Quamvis verò, non omnes omnibus profint, cum in tantâ multiplicatione ejuscemodi Catalogorum, iidem ferme libri recenseantur, & docti legendis iis tempus terant inutiliter, paucos reperientes, non lectos in altero quopiam: Tamen curiosis quibusvis, & imprimis bibliothecariis, novos subinde inqvirentibus, pellegere haud grave erit. Interim admonere illud viros literatos, dum occasionem accipio, forsitan haud inutile. Veluti memorati librorum Indices tam promptè communicantur, ut rei literariae, ejus-

ejusq; cultoribus, inserviat: Ita proculdubio è re esset, si tam promte catalogos librorum docti Viri, unius Urbis incolæ, sibi invicem communicarēt, ut, quibus alter destitueretur, alter commodare & succurrere posset. Nam sunt amicorum bona communia. Omne enim bonum sui communicativum est & diffusivum.

28. Non minorem delectationem & utilitatem habent publici nundinarii catalogi, qui singulis semestribus nundinis in Germaniâ, Francofurti & Lipsiæ, publicantur. Sed illi, ut in propatulo est, superflui & imperfecti sunt. Id quod sine contradictione illis tribuo, diverso respectu intellectum. Nam multos exhibent lectori libros & tractatus, qui nondum sunt in rerum naturâ, eosq; promissos sapè eruditus orbis frustra expectat, vel quod nondum sunt elaborati, vel quod sumtibus excudendi necessariis destituuntur. Cum itaque

C. 3

cam

cam & exoticam, ex Catalogis istis
 Francofurtenſibus & Lipſienſibus
 collegerit, cumque editis, non edi-
 tos, qui poſthac, promiſſi licet, non
 viderunt lucem, inferuerit, neceſſum
 eſt, ut fallat Lectorem, potiſſimum e-
 um, qui ipſi fidem habens, in ſcriptis
 ſuis allegat, de hac vel illa materiâ
 authores, promiſſos quidem, ſed non
 editos. Idcirco in nundinariis iſtis
 Catalogis, libri promiſſi, ſive elabo-
 rati ſint ſive non, ab illis, qui typis
 excuſi in ea loca venales importan-
 tur, ſeparari deberent, & peculiarem
 locum occupare. Cum enim finem &
 ſcopum habeant ſuum, ob quem Au-
 thores edenda ſua, Catalogo libro-
 rum inferi cupiunt, cum, ut reſciſcant,
 num eruditis placeat labor, ſi q̄erant
 & poſtulent apud Bibliopolas, tum ut
 alios, in eodem argumento labo-
 rantes, ſtudia ſua mutuis auxiliis
 ſublevare invitent, tum ut alios
 majori cura, vel otio, vel admi-
 niculis ſive ſubſidiis præ ſe inſtructos
 ad illa perficienda excitent, quemad-

modum CL. Leusdem suis promissis
 D. D. Gutbiri, & D. D. Seb. Schmidt,
 ad molestos labores excitasse, seque
 eo liberatum gaudet & lætatur, præ-
 fat. Philologi Græci, & Append. Clav.
 Hebr. p. 531. 532. Ideo perquam utile
 est, ut edituri scriptum; significant id
 & communicent cum eruditis Viris,
 ut magis politum & solidum, videat
 lucem. Solent quoque nonnulli eâ
 de causâ tum editos à se libros, tum e-
 dendos, Orbi erudito notos facere, id-
 que laudabile institutum est, quod e-
 tiam Naudæus in Vita Cardani com-
 mendat. Dixi verò, Catalogos istos
 publicos etiam imperfectos esse. Nam
 multa ab Authoribus passim eduntur
 opuscula, quæ etiam venalia appor-
 tantur, sed tituli istorum Catalogis
 inserti non leguntur: multa neque in
 Catalogo repræsentantur, neque à
 bibliopolis, ut publicè proferant (for-
 tassis quod sumtibus authoris excusa)
 recipiuntur, hinc in tenebris latitant,
 atque ad doctorum notitiam, nun-

quam aut serò perveniunt, egregiè licet elaborata. Verùm huic rei facile mederi est, si Authores librorum suorum inscriptiones mittant catalogis inferendas.

29. Porro magnam quoq; utilitatem cum jucunditate conjunctam habent Universales Authorum Bibliothecæ, exhibentes promiscuè omnium in universum, quotqvot cogniti sunt, Scriptorum varii generis libros ac labores, nulla habitâ ratione, sive disciplinarum, sive ætatis, sive gentis, sive aliarum differentiarum. Hujusce modi Bibliothecam universalem, s. Catalogum omnium scriptorū locupletissimum, primus edidit in Germania, Conr. Gesnerus, Tiguri 1545. jure merito à Conringio, Viro laudato, τῆς ἐμπειρίας βιβλικῆς summus artifex ac princeps laudatus. Nam ante ipsum, quod ego sciam, nemo simile opus tentavit multominus perfecit. Nisi quod Suidas ex antiquioribus, in Collectaneis suis de varii generis & ætatis doctis hominibus & libris ab eis con-

scriptis egit. Postea Conradus Lycosthenes, hæc nunquam satis laudatam bibliothecam Gesnerianam, in epitomen contraxit, & mille ac octingentis circiter authoribus auctā, 1551. publicavit. Eandem Epitomen deinceps recognitam, & plus quam bis mille authoribus auctam, edidit Joh. Simlerus 1555, isque secundum accessione Authorum locupletatam, publicavit 1574. Denique supplementum ejus confecit, & in lucem edidit Antonius Verderius, Lugduni 1585. Ab eo tempore, nemo, quod sciam, ejusmodi Universalem Catalogum omnis generis scriptorum, ab iisque compositorum librorum, edidit: usque dum CL. Vir, Dn. Matthias König, Bibliothecam Vet. & Novam, Altdorffii comportatam publicavit, Occupatus est in simili operā Berlini Vir Amplissimus, Dn. Hendreich, tum hujus tum istius Biblioth. superaturus, uti Specimen Pandectarum Brandenburgensium ostendit typis

exscriptum. Exhibuit etiam Specimen
 Novæ Bibliothecæ Uniuersalis Dn.
 Th. Spizelius in sacris Bibliothecarum
 arcanis reiectis, itēq; Philip. Labbeus,
 quæ an sperandæ sint, subdubito.

30. Sed & de his Bibliothecis cogitationes in mentem veniunt, utrum rei literariæ atque librariæ proficuum sit, novas ejusmodi bibliothecas universales, doctorum quorumvis sine discrimine labores ac libros designantes, in lucem edere. Nam, præterquam quod Authores, eorumque labores in hoc genere magna cum molestia exantlati, oblivione sepeliuntur, absq; necessitate, cumque incommodo multiplicari videntur, cum eodem, uti præcedentes, sint imperfectæ, eosdemque iterum Authores & libros recenseant, atque hinc auctiores & meliores præferantur cæteris, difficulter divendendis, cum tamen hi libri non sint omnium, & imprimis pro bibliothecis publicis, & ferè vel à curiosis, vel divitibus, acquirantur.

tur. Satius igitur esset, ut (1) Gesneri Bibliotheca, quæ amplius non proficit, & incredibili industria perfecta est, sequæ ipsam ob addita iudicia & argumenta, maximoperè commendat, rursus typis excuderetur. [2]

Continuatio duntaxat institueretur, eaque perpetua, quæ omisos ab isto & aliis, & recentiores scriptores ac libros, referret. [3] Errores, & si quid alicubi circa Authorum, vel nomina, vel libros, prætervisum esset, detegerentur, ac notarentur, uti Lambecius in commentariis de Biblioth. Aug. Vindob. passim fecit. (4) Omnes Bibliothecæ, quarum certè interest, Catalogis hisce scriptorum universalibus, providerentur, ut singuli literati, quorum multi carere possunt, datâ occasione, vel necessitate, eos consulere possent. (5) Unius Authoris scripta sedulò conquirentur, ne desit quicquam, ad quod prodest cuiusvis Authoris catalogus, uti sunt, e. g. Gretseri, Petavii, &c.

41. Denique, cum Bibliothecæ hæ sint universales, & juxta alphabeti ordinem, Authores recenseant, utile & jucundum est, in promptu habere bibliothecas particulares, quæ facultatum, Disciplinarum, & Doctrinarum, imò & Gentium, ac Temporum rationem attendunt. Ex quibus specialioribus, confieri ac comportari possent Bibliothecæ Universales. Sic, optimo instituto, nonnulli Bibliothecas Theologicas ediderunt, in quibus noti sunt Gesnerus, Hottingerus, Draudius, Bolduanus: Alii Bibliothecas Juridicas, in quibus celebres sunt Fichardus, Gesnerus, Zilletus, Contelorius: Alii Medicas, in quibus innotuere Otto Brunsfelsius, Gesnerus, Paschalis Gallus, Is. Spachius, Schenckius: Alii Philosophicas, in quibus Laërtius, Gesnerus, Bolduanus, Draudius, Spachius, &c. inclaruerunt. Suntq; omnes laude digni, Musaq; vetat illos mori.

32. Alii, ut magis profint, magis spe-

specialium doctrinarum ac notitiarum rationem habuerunt. Ita nonnulli Bibliothecam Authorum publicarunt, qui in S. scripturam commentati sunt, seu omnem, seu ejus partes & libros quosdam, ex quibus sunt, Antonius Possevinus, Sixtus Senensis, Andreas Schottus, Dorscheus, Bolduanus. Alii Authores designarunt, qui Locos Theologicos, & libros dogmatico-polemicos ediderunt, quemadmodum peculiari sectione, in præced. §. nominati authores, & Hottingerus, Voëtius, Meierus, Gerhardus, Calovius, Olearius &c. fecerunt. Alii Bibliothecam Patrum, uti Hieronymus, Gennadius, Trithemius, Bellarminus, Labbeus, Gerhardus, Olearius. Alii de Theologis, Jcristis, Medicis, Philosophis, secundum ætates egerunt. Quidam Catalogum Interpretum & Commentatorum in Platonem & Aristotelem &c. publicarunt. Alii Bibliographiam Physicam, Moralem, Logicam, Politicam, Militarem, Mathematicam, e-

diderunt. Sunt, qui de Historicis, tum in genere, tum in specie, de Latinis, Græcis, Germanicis &c. peculiare Catalogos & Tractatus scripserunt, inter quos maximâ cum Tuâ laude numeraris, ob editos à te libros de Byzantinis, & Romanarum Rerum Scriptoribus, omnium iudicio commendabiles. Sic alii de Oratoribus, Poëtis, Grammaticis, Musicis, Pictoribus &c., Indices in lucem dederunt, Alii certæ Gentis Scriptores collegerunt. Hebræos, Arabes, Græcos, Latinos, Italicos, Hispanicos, Gallicos; Anglicos, Germanicos, Belgicos &c. Et inter hos benè mereberis, si, quod Tuum diu institutum fuit, Silesios Tuos, & alios, quos Adversaria tua promittunt, patriæ bono aliquando evulgaveris, cumq; eruditis communicaveris. Sunt, qui vitæ genus, & generis sexum respicientes, peculiare scripserunt libros, alii de Caesaribus; alii de Pontificibus, alii de Cardinalibus, alii de claris Professoribus, alii de Jesuitis, alii de claris & doctis fœminis &c. quos CL. Vogle-

rus, Introd. Universal. in notit. scriptor. doctissimè recenset, additis notatu dignis observationibus.

33. Nihil hic habeo, quod addam aliorum monitis, nisi quod optem (1) Optimarum harum jam memoratarū Bibliothecarum, iusto ordine dispositarum, continuationem perpetuam, ut hac ratione habeatur interruptus, tum scientiarum, artiumq; , expolitarum atque auctarum, tum aliarum quoque notitiarum, Catalogus, isq; chronologicus & completus, quàm enim utilis orbi erudito futurus esset, non est, ut multis exponam. Quid singulis annis in Facultate Medicâ, vel novi, vel emendati, in publicam lucem prodit, Curiosorum Ephemerides, magno utiqve cum fructu memorant, eundemqve in finem Cornel à Beughem suam Bibliographiam Medicam & Physicam edidit, eamqve quotannis continuandam. (2) Iudicia de Authoribus, eorumqve libris apponi, recta atqve sincera, cum potissimis eorum argumentis

gumentis, id enim junioribus & imperitis, qui vel exiguam, vel nullam istorum haberent notitiam, valde perre conduceret. Monuit hanc de re jam ipse Gesnerus, qui, cum id praestitisset in sua bibliotheca, de Simleri & Lycosthenis Epitome tale fert iudicium: Hoc interest, quod bibliotheca (mea) plerorumque librorum, praesertim veterum, argumenta recenset, & non raro censuras, tum nostras, tum aliorum saepius adscribit: ac simul plerumque; aliquod styli authorum specimen exhibet: & alia quaedam interdum addit non inutilia, nec injucunda scitu. Quibus omnibus Epitome caret, sola ferè authorum nomina cum suis scriptis brevissimè enumerans, Atqui haec praecipua Bibliothecae utilitas est, ut cognitis ex ea, qui extant, Scriptoribus, & quid quisque scripserit, quomodo, quatenus, quoque stylo, & huiusmodi, studiosi inde habito delectu, quos voluerint sibi libros parent. Quae quidem utilitas aequè ex Epitome non con-

contigit, &c. Observasti id laudabiliter, Vir Excellentissime, in de Scriptoribus Romanis & Byzantinis libris, ubi vitas eorum, scripta, aliorumque de iis judicia distinctiorem in modum exhibuisti. Simile quippiam, præter Anglos, & Galli hætenus præstiterunt, quorum exemplum imitati sunt præterito anno Lipsienses, qui universalem quandam rei literariæ historiā adornare aggressi sunt, in nostra Germaniā, ita quidem, ut singulis mensibus certa actorum Eruditorum pars lucem aspiciat, & iudicium de omnibus feratur candidum & laudativum. Sed præter diffusam illam historiā, conduceret habere tale quippiam in omni facultate & notitia, appositis semper rectis & candidis iudiciis. Quā enim hic peccetur, eruditis cumprimis notum est. [3] Tuo exemplo, quod præiisti memoratis jam libris, optem, præmitti in singulis scriptoribus prosopographiam, saltem brevem, quemadmodum Gerhardus
& O.

& Olearius in Patrologia id observant. Equidem prosta it separatim Vitæ clarorum Virorum, ex omni natione, à Mel. Adami, Gvil. Batesio, Henning Witten, aliisque editæ, sed non nisi celebriorum sunt, quæ propter & aliorum benemeritorum, etsi non clarorum, Memoriz posteritati relinqvendæ essent, cum debitâ benèactorum commemoratione, & virtutû, quas Deus vult agnosci [cum de ipso sint testimonia, & nulla sit sine Deo] collaudatione. Conduceret verò, ut uniuscujusque loci clarorum & benemeritorum Virorum Vitæ describerentur, ex iis enim postea breviter possent enotare alii, quæ de Scriptorum Patriâ, Vitâ, actis, dicenda essent. Nullum est, inquit Plinius l. 35. c. 2. majus felicitatis specimen, quam semper omnes scire cupere qualis fuerit aliquis.

34. Ultimo tandem loco Bibliothecas reales sisto, quas si operosius commendarem, lumen soli

soli inferrem, aut in meridie lucem accenderem. Invenio autem & in illis, quod desidero. *Primo* quidem Continuationem, quæ, post laborem Gesnerianum, inchoata, sed postea interrupta, imò planè omiſſa eſt, ut innu-mera ab illo tempore, & egregia, de variis materiis latitent opuscula, orbi erudito incognita. Uti ergò Bibliothecæ Authorum, ita reales quoque continuandæ, atq; ex Catalogis editis & ineditis, quibus tutò credi poteſt. Materiæ cognoscendæ, conq̃virendæ, inſpiciendæ, & inferendæ ſunt. Fate-
 tur ingenuè ad CL. Lipenium in Bibl. Philoſoph. præf. Epistol. Abr. Hinckelmannus: *Perſectum* quid in eo opere poſtulare, quod ſemper eſt quaſi novum, accedente quotidie, aut obſervata ſaltem, novorum Scriptorum copia: idem eſt ac immenſas Oceani aquas, in u-

nias

nus fontis angustias includere &c. Unde quod imperfectum, ut magis magisque compleatur, non tantum pridem edita, sed incognita, inquiri, sed etiam, quæ noviter eduntur, quælibet Academia, & quælibet regio sive provincia per Bibliothecarium, si habet, annuatim intimari ac recēseri debēt, imprimis quicquid in scientiis & artibus novi vel inventum, vel emendatum, vel auctum, ita ut quotannis in quolibet facultate Catalogus prodeat.

35. *Deinde* & in his Bibliothecis animadverto, libros molis potissimum attendi, omissis minoribus plerumque tractatibus & disputationibus, cū tamen quantitatis hīc nulla sit efficacia, & una sæpè pagella plus succi & bonæ

næ frugis habeat, quam spissum
 chartarum Volumen. Unde ma-
 gno hæc reipublicæ literariæ dis-
 pendio negligi, prolixè monet
 Naudæus lib. de instituend. Bibli-
 oth. pag. 76. & 99. CL. Lipenius
 verò hoc observans, publica Aca-
 demiarum & Scholarum exerci-
 tia, quæ ad notitiam ipsius vene-
 runt, inseruit, quia scilicet illis,
 iudicio Hottingeri c. l. p. 5. mul-
 tum deferendum est: sive quod
 publicam publicis disquisitioni-
 bus conciliatam habeant autho-
 ritatem, sive quod multi, iiqve
 doctissimi Viri, nullo alio scriben-
 di genere, voluerint inclarescere,
 sive quod *συμφορὴν ἀγερῇ*, & fusi
 aliorum conceptus compendiosè
 proponantur, sive deniq; , quod
 jucundâ varietate non parùm o-
 blectent. Equidem plerisque (ait
 p. 95.)

p. 95.) istæ pagellæ sordent, quæ si indignæ, quæ vel numerum in Bibliotheca faciant, vel lacunam impleant. Mihi planè aliud fuit hæcenus institutum, cujus nec dum me poenitet. Non unam habitarum disputationum chiliadè possideo, & thesaurum eo majori habeo loco, quò semel amissus potest incommodius reparari. Omnino ergò pertinent ad supellectilem librariam; neque enim quàm multa, sed quàm bona dixerit author, scire refert.

36. *Insuper* video, exhiberi nonnunquam fallentes librorum titulos, qui agunt de aliis, cum argumentum sit de cepis. Speciosissimus interdum vultus præclaram corporis pollicetur *εὐεξία*, sed diligentius inspectus turpiter fallit, & hiantem lectorem artifi-

artificiosè deludit, quemadmodum Φιλοβιβλῆς abūdè per experientiam constat. Unumquodque ergò authoris scriptum non ad eam, quam titulo superbo ambit, sed quæ ei deberur, categoriam referri debet. Delectantur nonnulli librorum frontispiciis figuratis, Orientales, Hebræos, Syros & Arabes, quibus id maximè in usu, secuti, reducenda ergò sunt ad propria, ne liber occupet spatium in Bibliothecâ absque ullo usu.

37. *Non autem* video, cur Bibliothecæ reales non habeant alios, quàm impressos, cum tamen nec pauci, nec exigui commatis Manuscripti, in celebrioribus civitatibus, de rebus varii argumenti, reperiantur, consulendi & conferendi, tum ab illis, qui præsentes

tes habere & introspicere possunt, tum per hos quoq; ab aliis, qui rei literariæ litantes, de eadem materiâ, vel tractant, vel scribunt.

38, *Perspicio deniq;*, specialia librorum argumenta negligi, quæ enim frontispicia promittunt, solummodò exhibentur, cum tamè sæpe titulus sit nimis generalis, libri verò cōtenta sint varia ac miscellanea, quæ non minus, quàm liber ipse, nota esse debebant. Ira curioso non sufficit, scire hunc vel illum orationes scripisse, sed etiam nosse cupit, de quibus argumentis ac thematibus habuerit. Complectitur interdum liber peculiare tractatus, qui universali titulò indignantur, cum tamen ipsorum tractatum notitia quàm maximè desideretur à curiosis. Itaque specialia illa ac potissima libri

libri argumenta, vel ad suos titulos in
 Bibliothecâ, quæ res secundum titu-
 los librorum recenset, sunt referenda,
 vel Bibliotheca specialium rerum pe-
 culiaris constituenda est, quâ res &
 quæstiones sparsim pertractatæ exhi-
 bendæ sunt. Imò si res, incidenter ab
 Authoribus elucidatæ, notarentur,
 negotium quidem esset negotiosum,
 sed fructuosum etiam maximè. Cum
 enim unius hominis non sit omnes li-
 bros pervolvere, legere, excerpere,
 multorum autem lectio ad pertracta-
 tionem thematicam rariorem ac singu-
 larium requiratur, sanè possent, si vel-
 lent, subvenire sibi invicem literati,
 colligendo, quæ ab aliis, Grutero, Lan-
 gio, Magiro, aliis, omissa sunt, & pe-
 culiarem sive specialem Bibliothecam
 Locorum Communiû comportando.
 Id quod facilè institui atq; inchoari
 posset per Societatem quandam in Ci-
 vitate ac Academiâ qualibet: qualem
 ipse, frustra emissio Desiderio auxili-
 um hætenus expectans, cum Amicis
 D qui-

quibusdam interea hinc inii, cui si plures sua nomina cum industria dederint, non exiguum fructum rei literariae me procuraturum esse, confido.

39. Breviter haec tenus animi mei sensa de Bibliothecis aperui, mihiq; animadversos defectus nonnullos, circa earum genera notavi, cum subjunctis monitis, & consiliis sive remediis, à prudentioribus examinandis, ulteriusque ponderandis, &, quæ bona vel utilia visa fuerint, expediundis. Mihi sic videtur, & ex dictis aliis quoq; fortassis apparet, admodum fructuosum esse, si, quandoquidem unus vel alter ex memoratis rem innumerā nō conficiat, Societas quædam inter Bibliothecarios in Germaniā iniretur, quibus Respublica literaria, resq; libraria in desideratissimis esset, quiq; huic juvandæ, provehendæ, exornandæ, auxiliatrices sibi invicem ferrent manus, & alios insuper adoptarent, ac sibi substituerent *συνέργους φιλοπόνους*, qui strenuè laborare, & rem literariā promoveri vellent ac possent.

40. Hæc Societas, ut fructuosior
 esset Ecclesiæ, (1) Major autoritas &
 honor (6) Bibliothecariis conferen-
 dus, ut sint quasi Reipubl. literariæ
 Archivarii & Cancellarii: nam & o-
 lim quàm honorata Bibliothecarum
 fuit sparta. Et hodiè Romæ Biblio-
 thecæ Vaticanæ præfecti dicuntur Cu-
 stodes, ast Bibliothecarii titulus, pe-
 nes unum semper est ex Eminentissi-
 mo Cardinalium Collegio, teste Lam-
 bezio lib. 7, p. 14. qui verbis Hug. Blo-
 tii de Bibliothecarii dignitate plura ibi
 memorat. (2) Conferenda essent pri-
 vilegia à Principe & summo Magi-
 stratu, pro re literariâ, liberè & abs-
 que sumptibus, provehendâ (3) Con-
 siliis quoque & auxiliis Magnatum ac
 Doctorum illis ipsis esset subvenien-
 dum, (4) Liberale (7) & sufficiens
 stipendium dandum, & sola hæc spar-
 ta conferenda, quò majorem impen-
 dere possent operam bibliothecis au-
 gendis & colligendis.

41. Officium Bibliothecariorum.

D. 2

præ-

præter ordinarias occupationes, in Societate requireret [1] Rem literariam & librariam pro virili curare, eiq; providere. (2) Bibliopolas & Typographos regere, & consilia suppeditare. (3) Cavere ac dehortari, ne damna sibi invicem inferant. (4) Curare, ut libri, vel in eadem formâ recudantur, vel editionis veteris paginae, in novæ marginibus apponantur. (5) Leges dare & præscribere, libris Bibliothecæ utentibus. (6) Publicè monere, quæ scribenda vel continuanda essent. (7) Salutaria suggerere consilia Magistratui Politico-Ecclesiastico de libris vel edendis vel supprimendis. Et quæ alia, Societas hæc, exequenda utiliter inventura esset.

42. Hoc enim mihi certum est, uberrimos ex hac Societate fructus carptum iri. Nam (1) prohiberetur scribaci seculo, ne tot vani libri ederentur, & editi boni, toties mutarentur vel augerentur, non parvo ementium incommodo ac damno. (2) Scripturi-

pturientes ipsi abstinere, videntes, jam de ista materiâ, quam animô ferunt, ab aliis scriptum esse, aut insigniter emendarent, vel augerent, ingenio præditi. (3) Multi timerent de chartâ in papyrum scribere. [4] Incommoda nec parva nec pauca vitarentur. (5) Argumentorum ac materialium ex libris & Authoribus quibusvis collectio urgeretur ac dirigeretur &c.

43. Atque hæc sunt, quæ de Bibliothecis & Literariâ Societate, Tecum, Vir Amplissime, communicare volui debui. Volui, ut, si inter has cogitationes Reipubl. literariæ quædam forent salutare, hæc demonstrarem indicinâ, quàm charæ mihi sint literæ, & quàm promptus ego, si possem, ad illas promovendas. Debui quia dudum pollicitus sum tibi transcribere, quæ animô fovi, deque his sincerum Tuum iudicium expetere: neque potui, nisi Tecum, Amico vetere, studiorum Formatore olim ac Promotore, ac Rei

D 3

Bibliæ

Bibliothecariæ Præfecto. Boni itaq;
 consules institutum meum, & si pro-
 baveris, vel meis, vel Tuis, quod ma-
 lim, verbis, aliis quoque Amicis ape-
 ries, ac pluribus persequeris. Interea
 vale, Venerande Domine & Fautor
 honoratissime, meque solito amore
 prosequere. Dab, è Museo. d. 9. No-
 vembr. 1683.

44. ADDENDA.

Quibus dicta in præced. epist. non-
 nulla confirmantur & illustrantur
 Aliorum testimoniis.

Ad §. 3. (α)

Cicero l, 4. ad Atticum ep. 9. Ego hic
 pascor in Bibliotheca Fausti: Uti verò &
 cæteris oblectationibus desero & volu-
 ptatibus propter Rempub. sic literis recreor
 & sustentor, maloz, in illa bibliotheca tuâ,
 quam habes, sub imagine Aristotelis sedere,
 quam in istorum sellâ curuli. Idem lib. 3. de
 fin. En ipsum Catonem, in bibliothecâ se-
 dentem, multis circumfusus Stoicorum
 libris.

Ad

Ad §. 6. (β)

Bibliothecarum summam utilitatem ac necessitatem, passim deprædicat Dn. Rud. Capellus in Lectionum Bibliothec. Memor. Syntagmate §. 5. 6. 7. sq. ex Castellano lib. 3. c. 15. cujus verba allegavi, Franciscus Patricius l. 8. tit. 15. scribit: Non est permit- tendum, ut cives nostri, tanto munere, [nempe Bibliotheca] fraudentur. Si enim palaestra, quæ corpus adjuvat, tanto studio, tantaq. impensâ, in pleriq. urbibus statui- tur, quanto magis bibliotheca ornanda erit, quæ est pabulum mentis bene instituta & exercitatio animi ingenui. Gvil. Me- chovius in Hermathene Tr. 3. c. 10. Sine bibliothecâ ad eruditionem non veni- tur. Quicquid n. de ingredienda & susci- pienda studiorum ratione hætenus traditû, id totum nihil est, nisi sacras istas animas in lavario habeas, à quibus & præcepta sa- lutaria, & artes bonæ, & omnis doctrina liberalis provenerunt. Vidit hæc jam diu Plutarchus, quando ait instrumentum e- ruditionis esse usum librorum ὄργανον τῆς παιδείας ἢ χεῖρσις τῶν βιβλίων ἐστίν.

Si quis igitur animum scientiæ ac discipli-
 nis excolere velit, & vitæ huius viam de-
 center conficere, is eos merito comites sibi
 adjunget, qui ad hoc fastigium scienter &
 perite nos educunt. Claudius Clemens
 Ornacensis Soc. J. Regius Professor
 Eruditionis in Colleg. Madritens, lib.
 1. Musei S. Bibl. Sect. 1. c. 3. p. 7. & 8.
 Primo loco statuendus finis extruendarum
 Bibliothecarum, eruditio acqvirenda. Bi-
 bliothecarum n. beneficium est, ut in om-
 nium hætenus sapientium possessiones fi-
 gere possis vestigium, & quasi heredita-
 tem tibi relictam cernere. Utinam [dixit
 aliquando Hieronymus] utinam omnium
 tractatorum volumina haberem, ut tardi-
 tatem ingenii lectionis diligentia compen-
 sare. Intelligebat vir ingeniosissimus
 ex Bibliothecarum fodinis erui purum pu-
 rum auri, idq. à libris præstari hominibus.
 Ego dicere soleo, nihil aliud esse Bibliothe-
 cas, quàm decantatam illam Phœbi cor-
 tinam, unde responsa fundebantur illam
 adeuntibus: vel Logothecam Minervæ, vel
 celebre Mercurii Salinum quod λόγιον
 ap-

appellant, unde candidissimos sales promebant omnes facultates & scientia: nihil aliud esse bibliothecas, quàm omnium artium doctrinarumque Myrothecium & Sepiasiam, unde singula accipiunt vel stibium, vel cerussam, vel minium, vel alia huiusmodi, seu pigmentorum lenocinia ad venustatem, seu odorum suavitates ad delicias, seu succorum præstantiam ad sanitatem & robur, ut se comant, poliant, venustent, exhalarent; denique esse acervum omnis sapientia, è quò pro suo jure singuli sumere possint, quod sibi necessarium, vel opportunum putant, ut conferant solum animi sui, possintque deinde ferre fructuum honestatis, cum scientia, qui in omnem æternitatem perennent. Vid. ib. plura cap. 1. & seq.

Ad § 8. (γ)

Vid Seneca epist. 2. & lib. de Tranquill. animi cap 9. ubi scribit: Quo mihi innumerabiles libros & bibliothecas, quorum Dominus vix tota vita sua indices perlegit? Onerat discentem turba, non instruit: multoque satius est, paucis te au-

D 5

tori-

Floribus tradere, quàm errare per mulcos.
 Paretur librorum, quantum satis sit, nihil
 in apparatus. Honestius, inquis, in has
 impensas, quàm in Corinthia, pictasq; ta-
 bulas effuderim. Viciosum est utiq; quod
 nimium est. Quid est, cur minus igno-
 scas nomen marmore atq; ebore captanti,
 quàm opera conquirenti aut ignotorum
 auctorum, aut improbatorum, & inter
 tot millia librorum oscitanti, cui volumi-
 num suorum fontes maxime placent titu-
 liq;? Non censeo, scribit ad hæc Con-
 ringius in de Bibl. Aug. Te quidem bis-
 ce moveri. Id enim damus quidem Seneca,
 non in ostentationem, sed usum libros esse
 comparandos: at neutiquam rectè hinc
 colligitur, paucos duntaxat comparandos
 esse. Non una nempe est usus illius ratio,
 sed diversa ac multiplex. Privatus alius est
 usus, alius publicus ac communis. Ad hoc,
 quemadmodum rerum familiarium, aliæ
 ad necessitatem requiruntur, aliæ ad uti-
 litatem, aliæ ad elegantiam, pertinetq;
 ad felicitatem patrisfamilias, nullo horum
 carere: ita etiam librorum alii sunt neces-
 sarii,

sarii, alii utiles, alii ornatum præbent. Illa v. Bibliotheca demum vere suo in ordine perfecta est, quæ triplici illo est librorum genere instructa. Pro vario itaque illo usu, numerum quoque librorum diversum esse oportet. Et verò nec privato cuique idem numerus convenit, sed alius atque alius, pro ingenii & studiorum diversitate. De Aristotele refert Strabo, illum primum, quod sciat, libros cœgisse, hoc est majorem sibi vim librorum comparasse. Rectè sane. Primus n. mortalium, in Græcia saltem, per omne doctrinæ genus diffudit ingenium, interque alia primus ferè omnium, non Græciæ solum, sed etiam Barbariæ civitatum, mores, instituta, disciplinas, scripto tradidit posteritati, id quod fieri non potuit, sine monumentorum locupletiore quodam penù. Si quis Aristoteli dispar idem conetur, privatos quidem in usus, meritò is ludibrium debeat sapientibus: certe prudenti cuique ac frugali patri-familias, quem ex Catonis præcepto, non oportet emacem esse, non sanè Φιλόκαλον ad emacitati reprehensionem, quod in Silio

Italeo notavit, Plinius l. 3. ep. 7. satū est,
 si cuitali. pro studiorum & fortune mo-
 dulo, ut Poëta canit: sit bona librorum &
 provise frugis in annum Copia. Absit
 profecto, ut ineptulos nonnullos imitan-
 tes, multitudine librorum coëmta, docti
 viri titulum expectemus, aceto poëtico
 ab Ausonio quodam defricandi, perinde
 atq; ille exceptus est, in quem lusit epi-
 grammate:

Emptis quod librīs tibi Biblioth. referta est,
 Magnam & Grammaticum te Philo-
 muse putas.

Hoc genere & chordas, & plectra, & bar-
 bira conde:

Omnia mercatus, cras citharadus eris:
 aut verò exagitandi ab aliquo Scioppio:
 cujus in quosdam peritos juris, mordaci-
 simos sales indubiè legisti, consultatione
 altera de studiorum ratione. Sed redeo ad
 Senecam. Fateor & ego, vitiosum esse li-
 brorum parare nimium: aut parare libro-
 rum copiam in parietum ornamentum:
 aut vagari per libros multos, si possis ex
 paucis tātundē vel etiam plus accipere com-
 modi, ac verò nō quævis magna vis librorū

semper est nimia: nec quævis ejusmodi copia ostentationis est gratiâ: nec semper licet ex paucis æquè multum fructus, atq; ex multis consequi. Alteri nimium est; quod alteri parum. Quædam studia sine multiplici lectione, atq; adeò copiosa bibliothecâ excerceri non possunt. Non sanè (ut ex nostro ævo nihil adferam) Athenæus sua δειπνοσοφισινὰ dedisset nobis, nisi habuisset ad manus illam Laurentii sui bibliothecam: non Plinius Naturalem Historiam, absq; fuissent Bibliotheca Romana: non Clemens Alexandrinus σπουδατέων libros, nisi Alexandria vixisset; non Eusebius præclara adeò multijuge lectionis volumina, nisi Pampbilus eam vim librorum omnis generis exhibuisset. Ipse Seneca, ignoscerem, inquit, si è studiorum nimia cupidine oriretur. Quidni verò

rò inde etiam nascatur alicubi librorum parandorum desiderium? Imò inde nascitur inter eos qui sapiunt. Pro regum principumq; immensis bibliothecis alius attulerit etiam, quod ille ait apud Tacitum: ceteris mortalibus in eo stare consilia, quid sibi conducere putent; principum diversam esse sortem, quibus omnia ad famam dirigenda. Mihi non probatur, talia in excusationem adferre. Ostentatio mera librorum, semper in vitio est. At verò Bibliotheca illa Regia merentur laudem, quoniam sunt idoneae ad id, ut omnis generis doctrina inserviant. Sunt nimirum quasi publica eruditionis universa penuria, qualia parare cum non sit perinde privatorum, si reges principesq; curam illam suam faciant, magnis sanè beneficiis sapientiae studia exornant. Similia habet

Clau

Claudius Clemens Ornacensis l. 1. Mus. Sect. 1. c. 8. ubi probat locupletiores bibliothecas extrui à principibus & magnatibus ad pompam & magnificentiam, improbat v. cap. 9. si colligantur libri ad eruditionis ostentationem. Conf. & D. König Dissert. de studiis vir illustr. in cond. bibl. scripta A. 1644. ap. Capes. §. 8. & 9.

(d] Seneca epist. 45. *Non refert, quàm multos libros, sed quàm bonos habeas. Lectio certa prodest, varia delectat. Qui quod destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur, nō ire istud, sed errare est.* Petrarcha de remed. utriusque fortunæ lib. 1. dial 43.

*Egregios cumulare libros, præclara supellex:
Ast unum utilius volvere sæpè librum.*

Philippi Melanchtoni hoc circumfertur dictum: Quatuor authores cōstituere Bibliothecam, videl. Aristoteles, Plinius, Plutarchus vel Cicero, & Ptolomæus, Rodolphus Goclenius,

qua

quatuor philosophos, Aristotelem, Scaligerum (cujus Exercitationes vocat sua Biblia philosophica) Zabarella, Schegkium, cum primis legendos putat, eosque constituere, ait Bibliothecam Philosophicam. V. Alsted. Tab. 15. Consil. Academ. p. 33. Lomeier in de Bibliothec. pag. 5. 4. & 3. ubi Longinus Cassius ab Eunapio dicitur βιβλιοθήκη ἐμψυχὸν καὶ περὶ πατρὶν μαρτυρίαν, totam artium & disciplinarum ἐγκυκλοπαιδεῖαν animo complexus: & Nepotianus pectus suam Bibliothecam Christi fecisse, scribitur, ab Hieronym. tom. 1. epist. 3. Conf. Epist. V. C. ad Hottingerum Biblioth. Quadrip. c. 6. p. 90. seq.

Quanto compendiosa magis ad scientias via foret, si quisq., quam apud se habet, librorum supellectilem ad certos revocare communes Locos studeat, ut habeat semper ad manū, quod in usus suos conferat, quam ut labore improbo conetur, tot horridi-

*ridiuscula peregrinorum authorum
 nomina memoria mandare, tot li-
 brorum formas, titulos, numerumq;
 cognoscere, inq; ordinem, quasi mi-
 litarem in aciem, redigere? &c.
 Verepæus lib. 2. Inst. sch. Ut bo-
 nus Oeconomus se non supervacuâ su-
 pellectile onerat: ita quoq; studiosus
 adolescens non omnes, sed necessa-
 rios sibi comparabit libros, quos ipsi
 praeceptor utiles fore judicavit. Conf.
 Claud. Clem. in Mus. p. 30. ubi
 Incautis, inquit, obest frequenter
 librorum multitudo ad comparan-
 das scientias, non solum, quia præ-
 sidio literarum diligentiam in per-
 discendo; ac memoriam remittant,
 quidem censuerunt aliquando Dru-
 ides apud Casarem l. de P. Gall.
 sed ob id præsertim, quod Thamus
 Ægyptiorum Rex, literarum Inven-
 tori Theuth, inventum suum prædi-
 can-*

*eanti, sapienter dixit, Et ad rem
presentem appositè, nègans librorum
monumenta prodesse eruditionis
Candidatis, quia sic, inquit, potius
sapientia opinio, quàm veritas
discipulis traditur. Vid. plura ib. ex
Platone.*

[E] Alfonso Arragoniæ Rex in-
terrogatus: libris plus deberet an ar-
mis? respondit: & arma & armorum
jura ex libris didici. Quæ utilitas mo-
vit summos & præstantissimos viros,
iplosq; Imperatores, Reges & Princi-
pes, qui maximo studio, magnisque
sumtibus, Bibliothecas adornarunt,
Castellanus l. 3. c. 15. In metropoli sua,
Academia, aut alio benè munito lo-
co, aut præcipua urbe, Princeps in-
struat Bibliothecam, pro circumstan-
tia hominum & locorum. Sunt n. li-
bri instrumenta proxima ad sapienti-
am, per quam Regna stant & Respu-
blicæ. Idcirco inter curas principis,
debet esse non postrema, instructissi-

ma

ma bibliotheca, colligenda, ordinanda, conservanda & aperienda &c. Keckermann. de Bibl. & Gazophylacio. Conf. Mechovius in Hermathene p. 601. Innumerabiles libros & bibliothecas colligere, non est cujusvis, sed Regum & Principum, & magnarum Civitatum opus &c. Imprimis Conringium in de Bibliothec. § 13. 14. & Reiner. Reineccium Dissertat. de Bibliothecis, & quæ supra literâ (γ) ex Conringio adducta sunt.

Ad § 9. [2]

Agit de modo augmentandi bibliothecas, itidem D. D. Rudolph. Capellus, in fidel. admonitione § 21. ubi 1. tanquam incitamentum, librum donariorum, in perpetuam donatariorum & donatorum, familiarumque memoriam, confieri suadet. 2. requirit auxilium antistitum ecclesiarum, testamentorum, tribuum, collegiorum & societatum in civitate. 3. personas privatas, qui libros in duplo habent, adhortatur, ut unum publico donent. 4. per statutum ordinari o-

ptae, ut quilibet Testator, pro voluntate & facultate, paucillum bibliothecae leget, idque Genevæ, alibique observari, testibus Bornitio de ærario, & Lathero de Censu. Scripsit & *Henricus Kirschius* de Bibliotheca instituenda discursum, & de eâ in singulos annos locupletanda, secundum tria vitæ genera, Theosophum, Politicum & Oeconomicum. *Celeb. Conringius* inter alia inde Bibl. Aug. docet, Bibliothecas, quæ Regum, principumq; auspiciis conditæ sunt, saltem plerasque, in justam magnitudinem excrevisse, vel ex spoliis, vel ex manubiis, vel ex donis, vel ex majorum industria collectis. Hoc v. etiam unice attendi, ait, commeretur, quod illi seu Regum Principumque demum ex magnis Bibliothecis ære partis laudem consecuti hætenus sint, quibus proventus annui immensis, & bona orbis pars Venægalis fuit. V. ib. plura.

Ad § 13. (1)

Castellanus scribit: Bona illa excellenti-

lentiora sunt, majoriq; laude digna,
 quæ omnibus communia sunt, quàm
 de quibus omnes non participant. I-
 deò operam dabit Respublica, ut Bi-
 bliothecæ instituantur, quæ multitu-
 dine ac varietate, in publicum pro-
 desse possint. Et alius quidam Po-
 liticus ita judicavit: *Wer Kunst und
 Bücher verhelet / der thut jedermann
 unrecht; denn er verbirget nicht was
 sein ist / sondern jedermann zuständig ist.*
 Hottingerus Bibliothec, Quad. p. 77.
 Quid fortuna juvat, si non concedi-
 tur usus? Sint ergò Bibliothecæ, pu-
 blicæ cum primis, patulæ hominumq;
 potius honesto usui, quàm blattarū
 & tinearum exponantur esui. Opera
 tamen danda est. ut diu durent, diuq;
 prodesse possint.

Ad § 15. (u)

Quantâ cum difficultate suidam,
 vel ad paucas horas, & quidem ab a-
 mico utendum, accipere potuerit, te-
 statur Erasmus in proverbio, *Festi-
 na lente*, ubi addit: *Latitant in Col-
 le-*

Regiis & monasteriis Germanorum,
 Gallorum, Anglorum per vetusti Co-
 dices, quos exceptis paucis adeo non
 communicat ultro, ut rogati vel cedet,
 vel pernegent, vel iniquo pretio ven-
 dant usum decuplo aestimatorum
 Codicum. Tandem pulchre servatos,
 vel caries tineaeque corrumpunt, vel
 fures auferunt. Similem histori-
 am narrat Melchior Adami in Vita
 Conradi Pellicani, utpote cui descri-
 bendum Dictionarium Talmudicum
 Monachi dare recusarunt, fide quam-
 vis iubente Gardiano, quorum tamen
 ne unus calluerit linguam Hebraeam,
 & licet tandem ab Episcopo concede-
 retur, nihilominus tamen & ab illo
 difficulter impetravit. Dolendum
 sane, multa multorum Veterum scri-
 ptorum monumenta, superiorum se-
 culorum iniquitate intercidisse, nec mi-
 nus dolendum, multos nobis invisos,
 aut etiam pro genuinis obtrusos fuisse,
 vid. Lud. Vives, de causis, corr. art. lib.

1. p. 34. De Muhammedanis librorum
 occultatoribus vid. Clenard. l. 1. ep. 9.
 & 19. & Petrum della Valle Itiner.
 part. 2. c. 27. ubi scribit, quod libro-
 rum, eorum præsertim qui scientias
 & artes tradunt, thesauros soli docti,
 tanquam dracones auro incubantes,
 possideant, reliqui, ut profani, hinc
 arceantur. Qui publicè venduntur,
 fabulas continent, aut de lege Mu-
 hammedica agunt, aut rythmis ac
 poëmatibus constant. Nec apud eos
 hæc consuetudo obtinet, ut liber in
 fronte titulum præferat, unde fit ut
 Bibliopolæ & nomen & pretium li-
 brorum ignorent. Si quis in bonum
 librum incidat, id fortunæ magis
 quàm sapientiæ tribuendum. De li-
 bris alias, vel honoris, vel certioris
 custodiæ gratiâ, thecis inclusis vid.
 Jerem. c. 32. Schindler, Lex. col. 1240.
 Sixt. Sen. Biblioth. S. tom. 1. l. 2. Ju-
 venal. sat. 3. & 10. Plin. l. 7. c. 21. &
 29. Lomeier in de Bibl. c. 12. & conf.
 sæpius citatum Conring. in de Bibl.

(λ) βιβλι-

Βιβλιοτάφους ab Eruditis appellan-
tur, qui, ut soli sapere videantur, li-
brorum aliquid insignium nacti, nemi-
ni eorum copiam faciunt, sed in ar-
câ sive thecâ, veluti sepulchro quo-
dam, libros inclusos asservant. Inter-
dum falsimonia apud tales accedit, ut
aliena pro suis ambitiosi venditent,
quia fateri nolunt, per quos profece-
rint. V. Lexicographos,

Triennium jam est, ubi primum a-
perui Museum omnibus ingredi vo-
lentibus, & potestatem feci usurpandi
libellos hac conditione, ut nomen
saltem propignore deponeretur. Erat
illo tempore nō saltem juvenibus gra-
tum beneficium, sed mihi ipsi quoq̃;
quod reperissem genus officii, quō
mereri benē de proximo possem, idq̃;
pro gloria Filii Dei, qui id fieri seriō
voluit, & ut facerem, multis & ma-
gnis in me indignum collatis benefi-
ciis induxit cunctantem. Ne v, mihi
ipsi

ipsi damnum inde oriretur, petii pro
 amore Filii DEI, quod ipsum quoque;
 beneficium jure suo postulare videre
 posset, ne aut damno afficerentur,
 aut lacerarentur, aut abalienarentur
 Volumina. Et quamquam non pari
 religione ab omnibus id observari,
 negligentius Codices tractari, in com-
 muni convictorio relinqui, angulos
 concuit, imò v. imagines ære expres-
 sas erui videbam, dissimulavi tamen
 omnia, & dissimulassem quoque im-
 posterum. Sed duodecim Codices in-
 fra scripti, non ita pridem ablati sunt
 sine nomine. Petii haftenus, ut aut
 nomina deponantur, aut libelli resti-
 tuantur, Sed neutrum horum factum
 est. Repetii quidem per affixam sche-
 dam, sed nemo reddidit. Et sic qui-
 dem illi emanferunt. Non sine causa
 metuo, Juvenes, ne, si ad hos 12. tace-
 rem, & reliqui omnes, quos habeo,
 eodem periculo exponantur, crescen-
 te ex dissimulatione audacia. Qvan-
 do

E

do

do igitur Sanctissimi Numinis metu,
 cujus gloriam sancté interposui, in-
 gratæ manus se cohiberi passæ non
 sunt, cohibeant Vectes & claustra.
 Et sicut initio amore juvandi commu-
 nia studia, Museum meum liberaliter
 & hilariter aperui: Ita nunc idem
 justo metu, ne perdam media, quibus
 juvare volui, subtristis atque invitis
 claudio, & ingressum arceo. Cæterum
 honestissimorum Virorum & Juve-
 num laudatissimos conatus non pro-
 fus destituet hæc Bibliotheca, sed ju-
 dices expedientur, sub certis materi-
 arum titulis, qui petentibus & con-
 sulere volentibus tradentur, & si quid
 legere voluerint, liberaliter accipient
 modo Cautionem interposito nomi-
 ne fecerint. Sed ingressum liberum, ut
 factum est hætenus, si denegavero,
 non ægrè ferent, nimirum ne sub ho-
 nestissimo & innocentissimo ipsorum
 ingressu, simul pillabantur infesta
 capita, quæ sibi imperare non pos-
 sunt,

sunt, &c. Valet in Domino. P. P.
 & post Cantate 1651.

(γ)

Idem Vir Venerabilis, quando aperiebat muscum, simul leges prophylacticas publicè affixit scribens: L. S. In honorem Filii Dei, quem diligit anima mea, & per quem omnia mihi bona obtigere, & in quo Pater cum S. Spiritu vult honorari, aperietur honestis & philomusis Viris & juvenibus hæc Bibliotheca singulis Diebus Mercurii, horis à 12. pomeridianis in sextam, ut de autoribus, qui extant hic, cognoscere, & inde, quod volunt, in usum suum opportunè possint excerpere. Et quamvis honestissimè de omnibus sentiam, constat tamen, aliquando secius, quàm

E 2

honest-

honestas patitur, fieri. Sed unus fortè noxa, ne multis imputanda veniat, pace ingredientium has commonefactiones præstruere volui. 1. Codices & libelli castè, mundè, candide & cautè tractentur, sicut quivis cum suis agit, quos diligit. 2. Si quos in manus sumserint & satis lustraverint, reponant in justum suum locum, unde acceperunt. 3. Caveatur, ne forte cadant in terram, & allidantur pavimento, & damnum accipiant. 4. Ne aliquid discerpatur aut laceretur aut abalienetur, timor erga Filium Dei, cujus amor & honor hanc januam aperuit, prohibebit. 5. Atramentum hic reperient, pennas & chartas afferent, qui aliquid notare volunt. 6. Nemo aliquid mutuo

mutuo accipiat in salutato possessore, qui, si viderit petenti profutura, & carere iis possit, non denegabit. 7. Qui aliquid mutuo accipiunt, nomen suum cum die mutationis schedæ inscribent, quem in vacuum illum locum, quem liber occupabat, reponent. 8. Duo aut plura Volumina simul petere nemo debet, sed unum post alterum. 9. Ultra octi dum nemo retinere debet librum. 10. Sed si non possit intra illud tempus lectio absolvi, & volumen arriserit, debet peti prorogatio. Nunc o dilecti patefactos voluite libros Christoq; grates dicite. P. P. Anno 1648. prid. Fest. Pentecost. Bibliotheca Augustana Hospites ita alloquitur: Hospes inhumanum

E 3

nū rapiendi projice morē. Qvod
 tibi fieri non vis, ipse cave. O-
 mnibus aspectus datur : at male-
 fida rapina Res est hostilis , ple-
 na latrocinii. Decretum Ranzo-
 vianum de Bibliotheca perpetu-
 um : Nemini libros, Codices, Vo-
 lumina , picturas , ex eâ auferen-
 di, extrahendi , aliòve asportan-
 di nisi Licentia Possessoris facul-
 tas esto. Inscriptio Bibliothecæ
 Cæsareæ, inter schedas Hug. Blo-
 tii reperta, Januam sic loquen-
 tem introducit :

Clausula malis, sed aperta bonis e-
 go Janua, donec,
 Quid te velim, scias, rogo
 Siste pedem, quisquis tanto tu
 dignus honore es,
 Ut Cæsaris librariam

In-

Ingrediare domum; dignum te
o iudico multâ

Fide: ergò gressum promove,
Atque ex Cæsareis cape delecta-
mina libris.

Sed heus relinque servulos
A tergo, veniamque mihi da tale
petenti.

Invita, at experta, id peto,
Quod peto. Litterulis tu poscas
lumina, quisquis

Es dignus domo Cæsaris.
Servis mens brevis est. sunt pal-
lia longa, manusq;

Longæ malis, breves bonis.
Sic ego non servis, Dominis sed
servio doctis;

Sed doctis, qui simul boni.
Sic Domini secura mei, sic servio
famæ,

Ne ipsum petat calumnia.

E 4

Serve

104.

Serve mane, Domine ingredi,
&, qvod Cæsaris est, id
Memento sanctum Cæsari.

Dixi Interpres Blotii.

V. Lambecium lib. 1. Comment.
de Biblioth. Cæsar, pag.
57. ubi auctarū loco addit Davidis
Chytræi Epigramma Græcum
in Bibl. Cæs. & Hotting. c. 1.
p. 78. ubi monitoriam Inscriptionem
Francisci Svertii allegat.

Ad § 16. (ξ)

De Bibliothecis disponendis
& colligendis prolixè scripsit
Hottingerus Bibliothec. Quadrip.
part. 1. cap. 4. 5. & 6. ubi p. 79.
operam hanc eruditæ crucem
figere fatetur, Qui n. Bibliothecas,
ait,

ait, usui publico vult inservire,
 multis se debet accommodare in-
 geniis. Ut n. aliud placet alii, ita
 ne Jupiter quidem omnibus. Eru-
 ditos, ubi loci communes propri-
 is suis & commodis, assignandi
 erant sedibus, eam non semel
 observavi prodidisse iudiciorum
 varietatem, quæ agrè potuit con-
 ciliari. Neque mirum: Si enim
 nihil unquam (ut cum Aristotele
 loquar) sine ordine meditata est
 natura, vel effecit, quisque etiam,
 ut naturæ propius accederet ar-
 te, studio habuit. Hic v. arte o-
 pus est, & majori quidem, quàm
 in ordinandis Catalogis. Facilius
 n. est, ex libris suo loco consti-
 tutis, quod placet methodice
 eruere, quàm unicuique locum
 suum, ut placeat, & profit eti-

E s.

am

am (collocatio enim memoriæ magnam est vel compendium vel dispendium) ordinare. Unde & in concinnanda Bibliothecâ abstractivâ [sic hanc voco *τοποθεσία*, utpote quæ materialium capsulas tantum, pyxides & repositoria considerat absolutè citra schelin ad Authores) tot ferè reperio sententias, quot capita. Et alii quidem in excessu peccant, alii in defectu. Hæc olim opera quosdam ita superstitiosè occupavit, ut ludibrium posteritati debuerint. Habet exempla quædam Naudæus qui in tanto sententiarum divortio, iis accedit, qui facilitati hîc, usui & naturæ litant: Quales sint, qui facultatum ductum secuti, Theologiæ, Medicinæ, Jurisprudentiæ, Historiæ,

storiæ, Philosophiæ, Mathematicum, & Literaturæ humanioris titulos eligunt generales, suis tamen mox iterum partibus distinctos &c. Agit etiam de Librorum dispositione ac collocacione, ad eorum facilem inventionem & conservationem Possevinus Bibl. select. lib 1. c. 53. & Angelus Roche in Bibl. Vaticanæ Append. p. 404 - 409.

Ad §. 18. (o)

Hottingerus Bibl. Quadrip. p. 28. Magnæ esset operæ pretium, si omnia, quæ in Europa sunt ἐξοχα ἄλλων, Librorum Domicilia, per Indices sive Catalogos editos, magis essent nota. Conringius inde Bibl. Aug. Perquam salutare

E 6

tare

tare est consilium illud, quod de
 edendo Catalogo D. Wolffenbut-
 telenſis Auguſtæ ſuggeſiſti. Primo
 enim faciunt Indices id genus,
 vel ſola titulorum recenſione,
 haud leviter ad comparandam li-
 brorum notitiam, ſive *περὶ τὴν*
ἐμπειρίαν βιβλιακὴν, quo titulō
 ſingulare olim opus, teſte ſvida
 ſcripſerat Talephus, Grammati-
 cus Pergamenus: hæc n. non in-
 ſimus ad eruditionem gradus eſt.
 In ſtudiorum uſum, Bibliotheca
 tranſire non poteſt ſine Indice;
 Tum demum a, etiam Index pro-
 deſt maximè, ſi publicatus fuerit:
 privatim detentus, ſolos qui pro-
 prius acceſſerunt, adjuvat & in-
 ſtruit. Majoris certè, ad ſtudia
 quidem promovenda, utilitatis
 ſunt Indices Bibliothecarum in-
 tegri:

tegrī: Cujusmodi in Batavis præcipuè est Leidenſis & Ultrajectinus &c.

Ad §. 27. (p)

Hottingerus Quad. Bibl. p. 30. & 31. Edidit Geſnerus ſuo tempore Indices quosdam typographicos, Froſchaveri, Aldi Manutii, Seb. Gryphii, Chriſt. Wechelii. Joh. Gymnici, Frelloniorum, & Frobenianorum, quos poſtea ſecuti ſunt Batavi, Genevenſes, Angli cum primis, qui ferè ſingulis libris excuſis, Catalogum etiam ſubjiciunt omnium à ſe editorum authorum. Secuta hinc conſuetudo conſcribendi Indices univerſales, eoſq; vel ſemeſtres, quales Francofurtenſes ſunt, ubi quidquid toto prodit orbe Europæo,

pro, uno alterove exhibetur folio, vel annuos, ut Gallorum; vel vicennales, cujusmodi est Londinensis ille 1657. luci expositus, ubi ordine alphabetico, quicquid intra viginti annos erudita protulit insula, ostenditur. Quem Indices ejusmodi vel usum habeant, vel jucunditatem saltem, prolixè enarrare nihil jam attinet. Sedant sitim gratæ novitatis, juvant notitiam authorum, sunt testis orbis vel φιλοπονῆντος vel μισοπονῆντος, speculum lucidissimum, quo affectus per affectatos titulos clarissimè perspiciuntur; Indices deniq; , quorum calculo, per Editiones iteratas, labores vel probentur, vel rejiciantur.

Ad §. 40. (σ)

Scriptit inter alia, quæ Lambecius

becius recenset, etiam Consiliū
 de augendā Bibliothecā Cæsareā
 A. 1579. in quo requisita Biblio-
 thecarii & dignitatem tangit, his
 verbis apud Lamb. lib. 1. de Bibl.
 Cæs. p. 53. & 54. Considerabimus,
 qualis deligi debeat Bibliotheca-
 rius, ut ex qualitate fungen-
 tis officium magis elucescat. Re-
 quiri itaque videtur, ut Biblio-
 thecarius à reliquis muneribus
 sit liber, lingvarum multarum
 habeat cognitionem, sit justus,
 laboriosus, fidus, industrius, non
 pauper, non superstitiosus, amans
 rei literariæ, & naturā in pro-
 movendam rem Bibliothecariam
 propensus. Itaque propterea im-
 primis libertatem & à reliquis
 curis vacuitatem requiro, quod re-
 rum variarum multitudine di-
 stractus

tractus, officio hoc suô minus
 perfectè fungi poterit. Biblio-
 theca enim tam copiosa, talisque,
 quæ nomine Imperatorio digna
 sit, non tantùm totum requirit
 hominem, verum etiam famulo-
 rum, & amanuensium operas atq;
 horum omnium labores conti-
 nuos. Addideram, Bibliotheca-
 rium non debere esse superstiti-
 osum. Nam cum nihil magis de-
 ceat [summi Monarchæ Biblio-
 thecam, quàm (non secus atque in
 horto aliquo herbario, quem quis
 completissimum cupit, herbæ
 non tantùm salutare, verum e-
 tiam noxiæ & venenosæ habentur)
 libros omnium rerum, lin-
 guarum artium, & religionum eâ
 contineri: Bibliothecarius, ut
 pharmacopola æquè intrepidè to-
 xica atque salubria medicamenta
 tra-

tractat, ita in Bibliothecâ quicquid
 invenerit, tractare & conseruare
 æqualiter studebit. Superstitio-
 sus autem suæ tantum religionis
 libros curabit, poliet & conser-
 vabit, reliquarum verò, affecti-
 bus deditus, incuriâ perire pati-
 etur; cum tamen intersit omni-
 um eorum, qui veram religio-
 nem defensam atque conserva-
 tam cupiunt, adversariorum suo-
 rum libros alicubi invenire posse,
 quorum argumenta argumentis
 diluant ac confutent. Reliquum
 est, ut de Bibliothecarii dignita-
 te pauca dicantur. Quâ re, quia
 cum nonnullâ gloriæ cupiditate
 conjuncta esse videtur, libens su-
 persederem, nisi eandem cum
 non parvâ Bibliothecæ Cæsareæ
 utilitate coherentem cernerem.
 Romæ, qui Bibliothecæ Vatica-
 næ

næ præest, Cardinalis est; Flo-
 rentiæ item Magni Hetruriæ Du-
 cis, Monaci Ducis Baviariæ, & Pa-
 riſiis Galliarum Regis Bibliothe-
 cis nobilissimi & maximæ cele-
 britatis Viri præfecti sunt. Hi quo-
 cunque veniunt, auctoritatis ple-
 ni, facile sibi abditos & pretiosos
 aliorum principum thesauros li-
 brarios, patefactos habent, faci-
 leque rerum singulariũ & libro-
 rum non vulgatorum copiam at-
 que descriptionem impetrant.
 In Monasteriis, Arcibus, & Civi-
 tatibus non facile illis aditus ad
 res præclaras, quæ ad sunt, viden-
 das negatur. Quamquam a. Augus-
 tus Nominis imperatorii splen-
 dor Bibliothecario suo satis Au-
 ctoritatis addere apud unum-
 quemque debebat, nescio tamen,
 quo

quomodo fiat, ut non tantum apud Vulgus imperitum, verum etiam apud homines nobiliores; plerique ex vestibus & titulis æstimentur. Ad vestitus rationem quantum attinet, Bibliothecarius, si talis erit, qualem supra requisivi, ipse se ex conditionis suæ dignitate gerere noverit. Sed cum tituli, honores, & dignitates ab imperatoriâ Majestate maximè procedant, non abs re fortassis esset ad augendam apud homines Bibliothecarii Cæsaræi existimationem, Consilarii nomine clementer ipsum condecorare, etsi nulla antiquæ prosapiæ suæ stemmata proferre, aut claros natales ostendere posset, Indulgentiæ Imperatoriæ beneficio ipsi Nobilitatem clariorem constituere, quò

quò ad quoscunque veniret principes vel populos Honoratior, & accessum ad lustranda ea, quibus Augusta S. Cæs. Majestatis Tuæ Bibliotheca illustrari posset, *procliviorẽ haberet, & charior esse acceptiorq; omnibus posset.* Onuph. Panvinus Tract. quem de Bibl. Vaticanâ scripsit: *Qui Bibliotheca præerat, ait jam olim Bibliothecarius & aliquando Cancellarius vocabatur.* Hujus munus erat, Bibliothecam, & omnia ejus volumina scripta, membranas, & similia accuratissimè custodire: Bullas, sive diplomata, vel Epistolas Decretales Pontificum scribere, & si opus erat, dictare. Acta conciliorum & Synodalia exscribere ac conservare; tandemque apud Romanum Pontificem

ficem ea omnia præstare, quæ sedis Apostolicæ Cancellarii nostro tempore faciunt. Conveniens etenim visum fuit, uti spottissimùm esset Papæ amanuensis, scilicet scribarum Princeps, vel à Secretis, qui etiam Pontificiam Bibliothecariam, quæ tunc erat veluti Cancellaria quædam, sive, ut nunc loquimur, Secretaria, tractaret: nostris verò temporibus hæc munia sunt divisa: Plura habent de Bibliothecariorum dignitate, & honorifica provincia, itemque de illustrioribus bibliothecariis Naudæus lib. de instit. Bibliothecæ p. 159. 158. Clemens Claud. Ornacensis lib. 3. Mus. Sect. 1. c. 1. & 2. Hottinger. c. 1. Lomeier cap. 13. p. 301. seq. ubi optimè meritos Bibliothecarios

ex

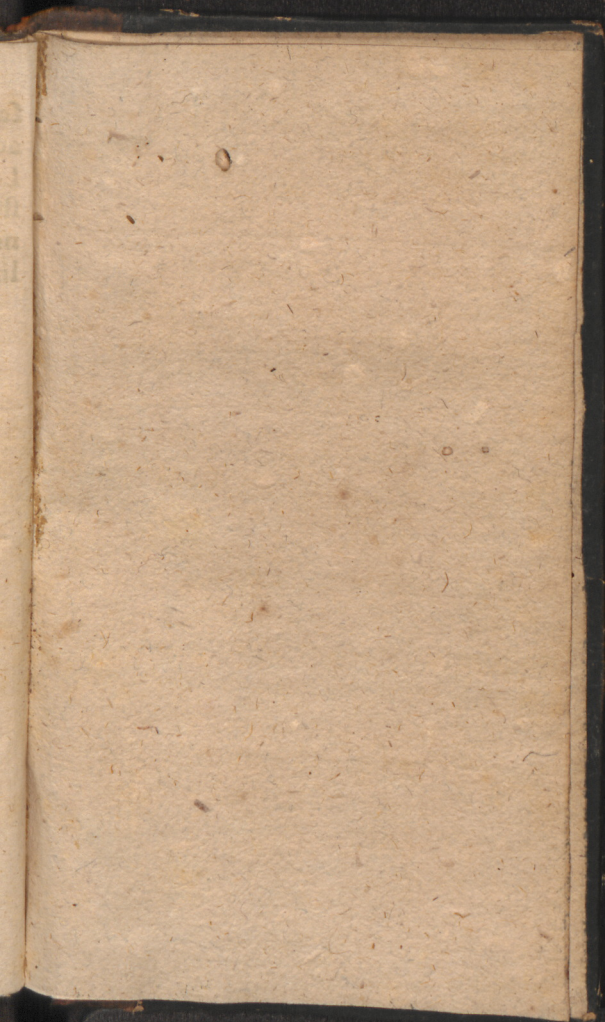
ex omni ætate recenset, quibus
ob merita posteritas grata annu-
merabit Concium, Bekmanum,
Gebhardum, Fellerum, Hen-
dreich, Ravium, Hankium, alios.

(τ)

Magna n. molis, laborisque im-
probi & indefessi provinciam Biblio-
thecarium gerere, extra controversiæ
aleam positum est. Vel sola librariæ
supellectilis accurata inspectio & dis-
positio totum, cumque non stupidum
aut bardum, sed agilem, excitatum,
ingenio non minus, quam iudicio,
memoria cum primis ferrea, requirit
hominem pollentem. Quæ enim in
foro sunt partes iudicis, in Oecono-
mia Patris familiæ, eadem in re lite-
raria assignari possunt Bibliotheca-
rio. Vide de officio Bibliothecarii
Dn. Hottinger, c. l. p. 2. seq. Quod E.
cum totum poscat hominem, ab a-
liis curis vacuum, stipendio annuo
suf-

sufficienteque providendus est, quem-
admodum d. M. Antonio Sabellico
Lomeier, p. 325. refert, illum annuo
stipendio Bibliothecæ D. Marci Ve-
netiis præfuisse. Tale salarium & a-
liis, qui Bibliothecis Principum ac Re-
rum publ. præfecti sunt, præ-
stari certum est, cer-
tè deberi,

819
 sufficienteque prov
 admodum d³ M-
 Lomeier, p. 325. r
 stipendio Biblioth
 netiis præfuisse. T
 liis, qvi Bibliothec
 rum publ. præ
 stari certu
 tè de

